JAMHUURIYADDA SOOMAALILAND

WASAARADDA HORUMARINTA KHAYRAADKA BIYAHA (WHKHB)

QORSHAHA KA QEYBGELINTA DANEEYAYAASHA

MASHRUUCA BIYAHA DHULKA GUNTIISA HOOSE EE GEESKA AFRIKA–SOOMAALILAND

(P174867)

DIB LOO EGAY

DECEMBER-2024

SHAXDA TUSMADA

SHAXDA TUSMADA **2**

Liiska Shaxaha **3**

Shaxda 1: Wada tashiga Daneeyayaasha oo kooban 10 .... **3**

Shaxda 2: Sharaxaada daneeyayaasha iyo meelaha ay daneynayaan 13 .... **3**

Shaxda 3: Shaxda wada tashiga Daneeyayaasha 17 .... **3**

Shaxda 4: Soo bandhigidda Macluumaatka Mashruuca ee heerarka kala duwan 20 .... **3**

Shaxda 5: Qaababka Xalinta Cabashooyinka iyo habraaca 28 .... **3**

***Shaxda 6: Miisaaniyadda lagu hirgelinayo Qorshahan (SEP)* 34** **3**

Liiska Jaantusyada **3**

Jaantuska 1: Habraaca cabashooyinka ee mashruuca 31 .... **3**

Jaantuska 2: Habka Xallinta Cabashooyinka ee Mashruuca 32 .... **3**

SOO GAABINNADA IYO FASIRAADDOODA **4**

1.0 HORDHAC **5**

1.4.2 Doorarka iyo Mas'uuliyadaha Heer Qaran 11

3.2 Aqoonsiga Daneeyayaasha **16**

3.3 Mabaadii'da ka Qeybgalka Daneeyaha **20**

4.0 QORSHAHA KA QAYBGALKA DANEEYAYAASHA **21**

4.1 Barnaamijka Ka qaybgalka Daneeyayaasha **21**

1.2 Shaacinta Macluumaadka Mashruuca **24**

5.0 QORSHAHA KA MID NOQOSHADA **1**

5.1 Noocyada Kooxaha Nugul iyo Kuwa Danyarta ah **1**

46. Mashruuca wuxuu tixgelin gooni ah siin doonaa kooxaha danyarta, waxaana ka mid ah:- **1**

7.0 KHEYRAADKA IYO MAS'UULIYADAHA HIRGELINTA IYO LA SOCODKA SEP **12**

7.1 Maareynta 12

8.0 LA SOCODKA IYO KA WARBIXINTA 15

8.1 La socodka 15

8.2 Ka warbixinta 17

LIFAAQA 2: Tusaalaha foomka cabashooyinka 21

LIFAAQA 3: Tusaalaha diiwaanka cabashooyinka 22

LIFAAQA 4: Tusaalaha foomka warbixinta cabashooyinka 23

LIFAAQA 5: Tixraacyo 23

Liiska Shaxaha

Shaxda 1: Wada tashiga Daneeyayaasha oo kooban .... **Error! Bookmark not defined.**

Shaxda 2: Sharaxaada daneeyayaasha iyo meelaha ay daneynayaan 16

Shaxda 3: Shaxda wada tashiga Daneeyayaasha 21

Shaxda 4: Soo bandhigidda Macluumaatka Mashruuca ee heerarka kala duwan 1

Shaxda 5: Qaababka Xalinta Cabashooyinka iyo habraaca 9

Shaxda 6: Miisaaniyadda lagu hirgelinayo Qorshahan (SEP) .... **Error! Bookmark not defined.**

Liiska Jaantusyada

Jaantuska 1: Habraaca cabashooyinka ee mashruuca .... Error! Bookmark not defined.

Jaantuska 2: Habka Xallinta Cabashooyinka ee Mashruuca .... Error! Bookmark not defined.

SOO GAABINNADA IYO FASIRAADDOODA

Soo gaabinnada	Englis version	Somali
ASAL	Arid and Semi-Arid Land	(Dhul Oomane iyo Oomane-u-Eke)
CBO	Community-based organization	(Urur Bulsho)
CoC	Code of Conduct,	(Xeerka Anshaxa)
CSO	Civil society organization	(Ururka bulshada rayidka ah)
DG	Director General	Agaasime Guud
ESF	Environment and Social Framework	(Xayndaabka Deegaan iyo Bulsho)
ESIRT	Environmental and Social Incident Reporting	Warbixinta Dhacdooyinka Deegaanka iyo Bulshada
ESMF	Environmental and Social Management Framework	Xeyndaabka Maareynta Deegaanka iyo Bulshada
ESS	Environment and Social Standards	Heerarka Bulshada iyo Deegaanka
J S/LAND	republic Government of Somaliland,	Dowladda jamhuriyadda Somaliland
FPIC	Free, prior, informed consent	Ogolaansho bilaash ah oo horay loo sii ogaysiiyay
GBV	Gender-based Violence	Xad-gudubyada ka Dhanka Haweenka
GRC	Grievance Redress Committee	Guddiga Xalinta Cabashooyinka
GM	Grievance Mechanism	Habka Xallinta Cabashooyinka
GRS	Grievance Redress System	Nidaamka Xallinta Cabashooyinka
IDPs	Internally Displaced Persons	Dadka ku Barakacay Gudaha Dalka
LMP	Labour Management Procedures	Hab-Maamulka Shaqaalaha
M&E	Monitoring and Evaluation	Kormeerka iyo Qiimaynta
MDAs	Ministries, Departments and Agencies	Wasaaradaha, Waaxaha iyo Wakaaladaha
WHKHB	Ministry of Water Resource development	Wasaaradda Horumarinta Khayraadka Biyaha
MoF	Ministry of Finance	Wasaaradda Maaliyadda
NGO	Non-governmental Organization	Urur aan Dawli Ahayn
PIU	Project Implemantation Unit	Shaqlaha mashruuca
OHS	Occupation health and safety	Bad-qabka Shaqada
OIP	Other Interested Parties	Daneeya-yaasha Kale
PAD	Project Appraisal Document	Dukumiintiga Qiimaynta Mashruuca
PAI	Project Area of Influence	Aagga Mashruuca laga fulinayo/saameynayo
PDO	Project Development Objective	Ujeedada Horumarinta Mashruuca
PMC	Project Management Committee	Guddiga Maaraynta Mashruuca
PWDs	Persons with disabilities	Dadka naafada ah
RPF	Resettlement Planning Framework	Qorsheynta Habka Dib-Udejinta
SEAH	Sexual Exploitation, Abuse and Harassment	Xadgudubka Galmada, Tacaddiga iyo Dhibaateynta
SEP	Stakeholder Engagement Plan	Qorshaha ka qeybgelinta Daneeyayaasha.
SHAQALAHA MASHRUUCA	State Project Implementation Unit	Unugga Hirgelinta Mashruuca ee Heer D/Goboleed
TOR	Terms of Reference	Shuruuddaha Tixraaca
WASH	Water and Sanitation Hygeine	Biyaha, Nadaafadda iyo Fayadhowrka
WBG	World Bank Group	Bankiga Adduunka

1.0 HORDHAC

1.1 Sooyaalka

1. Bangiga Adduunka oo la tashanaya, kaashanayana dalalka ay quseyso Hindisaha Geeska Afrika ayaa diyaarinaya mashruuc loogu magac daray: **Mashruuca Biyaha Dhulka Guntiisa hooste ee Geeska Afrika**. Mashruuca wajigiisa koowaad waxaa laga hirgelin doonaa dalalka Kenya, Somaliland, soomaaliya iyo Itoobiya. Wajiyada xiga waxaa ka mid noqon kara dalalka Suudaan iyo Jabuuti. Urur-Goboleedka Hormarinta Geeska Afrika ee (IGAD), ayaa sidoo kale kuleh kaalinta hirgelineed ee wadamada Gobolka. Geeska Afrika (HOA) oo ladaalaa dhacayo horumar la'aan, ka faa'ideysi la'aan kheyraad, xasarado colaadeed, dhaqaale xumo, cunto yari iyo saameynta ee isbeddelka cimillada. Sababta ugu weyn waxa ay tahay, Cimillada Gobolka oo siixumaaneys, sida: roobkii oo yaraaday, fatahaado soo noq noqday iyo abaaro is xig-xigaa, intaas oo is biirsatay ayaa saameyn ku yeelatay gobolka geeska Africa, oo lagu sheego in uu yahay oomane ama oomane u eke qiyaastii 30% (ASALs). Qiyaastii 70% dadku waxay ku nool yihiin miyiga, waxana ka muuqda faqri aad u sarreeya, (laga bilaabo 69.4% gudaha Somaliland ilaa 22.5% gudaha Jabuuti) iyo heerka shaqo la'aanta oo iyaduna sarreeyya. Inta badan, dadku waxa ay noloshoodu ku tiirsan tahay beeraha roobku waraabiyo iyo xoolo-dhaqashada. Geeska Afrika, waxaa kale oo ay hoy u tahay dad badan oo barakacayaal ah oo ka soo jeeda Somaliya, kuwaas oo xataa wadamada deriska ah magangalyo u jooga, sida (Itoobiya, Somaliland iyo Kenya), iyo sidoo waxa jira dad ku barakacay guddaha dalka, gaar ahaan qaar kamid ah gobolada.

2. Dalka Somaliland guud ahaan waa oomane leh kheyraadka biyaha kore, kuwaas oo xaddidan. dhammaan webiyadu waa kuwo qalalan, oo kaliya la helo ama la arko saacado ama maalmo kooban roobka ka dib. Somaliland waa waddan ay biyo-yaraan ka jirto, iyadoo biyaha nadiifka ah ee la cusboonaysiin karo ee qofkiiba uu si aad ah hoos ugu dhacay muddo ka dib, tusaale: 2,087 m3 sanadkii 1962 ilaa qiyaastii ay hoos u soo dhacday oo timid 411 m3 sanadkii 2017, taasoo aad uga hooseysa xadkii Qaramada Midoobay ay ku talisay in la gaarsiiyo qofkiiba, qiyaastaas oo ah 1,000 m3 sanadkii 2017 (Bangiga Adduunka, 2020). Hoos u dhacan joogtada ah ee ku yimid helitaanka biyaha macaan ayaa waxa uu dhaliyay tartan adag oo dhanka kheyraadka ah, waxaana uu sababay khilaafaat ka dhacay qaar ka mid ah gobolada Somaliland. Tayada kheyraatka biyaha dhulka/Ceelasha ee sii xumaanaysa, waxa sabab uah, ka faa'iidaysiga xad dhaafka ah. Dadka oo sii kordhaya iyo wasakhowga hawadu waa caqabad kale. Caqabadahaas waxaa sii saameeyay isbeddelka cimilada oo sababay fatahaado iyo abaaro soo noqnoqda.

3. Biyaha dhulka guntiisa hoose/Ceelasha (GW) ayaa ah kheyraadka ugu muhiimsan ee laga heli karo dalka intiisa badan. Si kastaba ha ahaatee, helitaankoodu waa mid adag oo dhib badan, qaalina ah.

   Waxaa jirto goobo aan ammaan aheyn oo dalka somaliland ku yaal, halkaas oo ay ka dhacaan khilaafaat dabadheeraada oo ku saleysan muran dhul oo udhaxeeya beeraleyda iyo xoolo-dhaqatada iyo barakacayaasha biyaha u baahan ee aan ka maarmin, kooxaha laga tiro badanyahay iyo qabaa'illka dhaxdooda. Waxaa jira kala duwanaansho ku wajahan jinsiga iyo da'da, marka loo eego helitaanka iyo maareynta biyaha. Waxay haweenku diiradda saaraan helitaanka biyaha ee u isticmaalka hawlaha guriga, halka ragguna ay yihiin go'aan-qaatayaasha maaraynta iyo isticmaalka khayraadka biyaha. Sidoo kale, dhalinyaradu wax masuuliyad ah oo weyn kuma laha maamulka iyo maareynta biyaha caadiga ah. Dhulka guud ahaan waxa uu hoos yimaadaa lahaanshaha wadaagga ah, xuquuqaha dhulka iyo isticmaalka khayraadkoodu maaha mid fudud, dumarkuna wax fikir ama ra'yi ah kuma laha arimaha la xidhiidkaa dhulka.

4. Mashruuca la soo jeediyay, waxaa laga hirgelin doonaa Somaliland (J S/LAND). Mashruucu wuxuu la jaan qaadayaa Istaraatiijiyada wasaradda Horumarinta Kheyraadka Biyaha Qaranka taas oo tilmaamaya saddex yool oo saldhig u ah horumarinta biyaha dalka:

Yoolka 1; samaynta Qaab-dhismeedka Maamulka Qaybta Biyaha oo shaqaynaya. Tani waxay bixisaa istaraatiijiyadeed habka iyo ficilada ku wajahan xoojinta maamulka qaybta biyaha

Yoolka 2: Hawlgelinta Maaraynta Isku-dhafka Khayraadka Biyaha. Si loo helo biyo hagaagsan maareynta kheyraadka oo isku dhafan saldhig u ah xaqiijinta horumarinta kheyraadka biyaha iyo bixinta adeegyada nadaafadda

Yoolka 3: hagaajinta Bixinta Adeegyada Biyaha ee Mudnaanta-habka istiraatiijiga ah iyo tallaabooyinka lagu hagayo horumarinta kheyraadka biyaha si loo xaqiijiyo horumarinta adeegyada kala duwan.

*1.*2 Sharaxaada Mashruuca

1.2.1 Hadafyada Horumarinta Mashruuca

5. Ujeeddooyinka horumarinta mashruuca waa: - kordhinta isticmaalka iyo maaraynta joogtada ah ee biyaha dhulka hoostiisa/Ceelasha ee dowladaha ku yaal geeska afrika. Sare u qaadida horumarka, maaraynta iyo lasocoshada mashruucu, waxay wanaajineysaa isticmaalka iyo maaraynta joogtada ee biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee miyi iyo magalaaba.

6. Mashruucu wuxuu xooga saarayaa isticmaalka heerka bulshada iyo ka qayb qaadashada maamulka, hawlgalka iyo dayactirka GW, faragelinta kaabayaasha kharash-dhigaal ah, macluumaadka GW iyo aqoonta, sidoo kale Sida dhisidda awoodda hay'adaha si loo hubiyo helitaanka loo dhan yahay iyo waaritaanka kheyraadka. Tani waa looguna talagalay in lagu xoojiyo maamulka joogtada ah ee GW ee Somaliland, si loo hubiyo in kheyraadka Waxay sii ahaanaysaa inay diyaar u yihiin isticmaalka dadka iyo bulshooyinka, iyo si loo kobciyo kobaca dhaqaalaha waqti dheer, dheer ka dib marka mashruuca la soo gabagabeeyo. Mashruucan waxa maalgelin doona, isku dubaridi doona iyo kormeerka Dawladdu ee Somaliland oo ay hirgeliyeen kooxda qaranka Somaliland ee PIU ee fadhigoodu yahay Wasaradda Horumarinta Khayradka Biyaha.

7. Hirgelinta mashruuca wuxuu ka koobanyahay, qaybta hore in diiradda lagu saaro diyaarinta iyo xoojinta helitaanka biyaha dhulka hoostiisa, iyo maalgashiga meelaha la tijaabiyay, taas oo ay raaci doonto sidii loo gaarsiin lahaa maamul wanaagsan oo hawlahaas hagga. Dhamaan shaqooyinkan waxaa

lagu hirgelin doonaa mudo shan “5” sano gudahood. Maalgashiga xaaladaha biyaha soo hagaagay ee marxaladaha bilowga ah, waxey diirada saari doontaa, "miraha hoose", tusaale: in la bilaabo, la maareeyo natiijooyin wax ku ool ahna lasoo saaro, iyo sidoo kale, u diyaarinta mashruuca xilliga maalgashiga ugu weyn ee xiga. Maalgashiga xiga wuxuu ku saleys naan doonaa khibradii laga helay shaqooyinkii hore iyo casharraddii laga bartay.

1.2.2 Qeybaha Mashruuca

Mashruuca wuxuu ka koobanyahay saddex qayb oo muhiim ah, Somaaliland, qodobadaasi waxay kala yihiin:

8. Qaybta 1.0 Gaarsiinta goobaha muddan adeegga biyaha loo dhan yahay.

Qaybtan waxay ka hadlaysaa baahida degdegga oo loo qabo maalgashiga horumarinta biyaha, maareynta bulshada, iyo isticmaalka biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee loogu talagalay isticmaalka dadka iyo horumarinta hab-nololeedkooda. Mashruuca wuxuu sidoo kale ka shaqaynayaa helida biyo nadiif ah, iyadoo loo marayo maalgashi iyo dib u dayactirka nidaamyada biyo qaybinta ee jira, wax ka qabasho baahiyaha degdegga ee biyaha, nadiifaha iyo fayodhowrka (water and sanitation WASH). Intaa waxaa dheer, mashruuca wuxuu samayn doonaa wacyi gelinta bulshada iyo kor u qaadidda ka warqabka caafimaadka iyo fayadhawrka, sidookale ka qayb gelinta bulshada iyo wacyi gelinta si loo dhiso awooddaha deegaanka iyo in la dejiyo aasaaska wadar maamulka mashruuca. Ugu dambayntii, mashruuca wuxuu taageeri doonaa hormarinta joogtada ah ee dhanka isticmaalka waxtarka leh ee biyaha. .

9. Qayb hoosaad 1.1. Sahanka biyaha iyo cilmi baarista, qiimeynta biyaha hoose iyo in la aqoonsado meelaha laga heli karo biyaha.

Qayb hoosaadkani waxay sameyn doontaa sahanno dhuleed iyo baarista biyaha dhulka hoose, si loo aqoonsado meelaha biyaha dhulka hoostiisa ee rajada leh, iyo goobaha biyaha laga heli karo. Howlahani waxey ka kooban yihiin xog iyo macluumaad si loo helo, loo horumariyo, loona dhiso nidaam cusub, kaas oo fududeynaya habka biyaha dhulka hoostiisa mara lagu heli karo, iyo in dib loo hagaajiyo nidaamyadii hore ee biyaha lagu heli jiray. Habkan waxaana ka mid ah, ka qayb galinta bulshada iyo qaybinta biyo nadiif ah oo la isticmaali karo.

10. Qeyb hoosaad 1.2 Maalgelinta horumarinta kaabayaasha biyaha dhulka hoostiisa, oo ay ku jiraan ka-qaybgalka bulshada iyo hagaajinta qaybinta biyaha iyo isticmaalkooda.

Qaybtani waa maalgashiga iyo kor uqaadidda tayada biyaha dhulka hoostiisa, abaabulka bulshada, tababarida, maareynta hababka iyo isticmaalka cusub. Tani waxey la xidhiidha dhisidda ceelal iyo hogbiyoodyo cusub oo waaweyn, dayactirka kuwii hore, iyo hormarinta ururinta ka faa’iideysiga biyaha roobka/biyaha socda. Maalgashigu wuxuu sidoo kale wax ka qaban doonaan fursadaha dhinaca baahida, oo ay ku jiraan: qeybinta biyaha, wadaagista iyo isticmaalka biyaha. Sidaas darted, bixinta adeegyada iyo waxyaabaha mudnaanta leh, tusaale: biyaha iyo nadiifaha (Water and Sanitation -WASH), cunto, caano), dhammaan si joogta ah oo siman. Maalgashiga waxaa ka mid ah ka taageeridda farsamooyinka. Ujeedku wuxuu yahay in farsamooyinkan casriga ah iyo maalgashigaba si tartiib tartiib ah loogu wareejiyo dowladda iyo ugu danbeyn in mashruuca loo wareejiyo guddiyada hormarinta biyaha ee heer tuulo, marka ay u helaan tababarka mashruuca si nidaamsan oo qorsheysan

11. Qayb hoosaad 1.3 Sare u qaadida ka qeyb galinta ganacsiga gaarka loo leeyahay ee maareynta iyo horumarinta biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha. Ganacsiga gaarka loo leeyahay waa muhiim in laga qeybegliyo hormarinta biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha. Tani waxey fududeyn doontaa, kana qeyb qaadan doonta hab iyo hanaan cusub oo ganacsiga iyo hormarinta biyaha dhulka hoostiisa ah 2.1, waxeyna u shaqeyn doontaa, si waafaqsan habka hormarinta mashruuca iyo xeerarka loo dajiyay ee qeybtan 2.1.

12. Qaybta 2. Soo saarista xogta biyaha dhulka ka hoostiisa/ceelasha iyo xoojinta hay'adaha ku shaqada leh ee heer gobol iyo heer qaranba. Qaybtan waxey diirada saareysaa dhisidda nidaam mideysan oo ku aaddan horumarinta biyaha dhulka ka hooseeya iyo maarayntooda guud ee dalka. Waxaana ka mid ah: horumarinta nidaamka maamul ee biyaha dhulka, sare u qaadida awoodda taqasuseed ee shaqaalaha iyo dhisida xafiisyo ku habboon oo heer qaraan ah. Sidoo kale, qorsheynta helintaanka macluumadka loo baahanyahay, maaraynta iyo horumarinta nidaamka iyo ugu dambeyntii, isku waafaqida sidii loo hormarin lahaa maaraynta khayraadka biyaha dhulka ka hooseeya/ceelasha ee wadanka. Waxey ku tiirsanaan doontaa iskaashi aad u dhow oo u dhaxeeya dawlada somaliland iyo dawladaha xubnaha ka ah IGAD. Nidaamka waxaa lagu hormarin doonaa maadaama si dhaw ay ula shaqeeyaan dawladaha xubanaha ka ah Intaa kadib, waxa la wadaagi doonaa oo lagu shaqayn doonaa nidaamka ama hababka ay dawlad ku maareenayso biyaha dhulka ama ceelasha.

13. **Qayb hoosaadka 2.1 Horumarinta nidaamka maamulka biyaha dhulka hoostiisa ee Somaaliland.** Qaybtan waxey ka qeyb qaadan doontaa horumarinta nidaamka mideysan ee maareynta biyaha Somaliland, taas oo sidoo kale la mid ah, Istiraatijiyada Qaran ee Kheyraadka Biyaha Somaaliland, iyadoo lagu bilaabaayo baritaanka shuruuddaha iyo xayndaabka maamulka biyaha dhulka hoostiisa ku jira, iyo soo jeedinta haay'ad cusub oo la dhiso, lehna siyaasad iyo xeerar cusub oo lagu haggo biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha,

Nidaamka cusub ee maamulka wuxuu si tartiib tartiib u suurtagelin doonaa isku-iyo wada shaqeynta , wasaaradaha iyo dawlada, iyo ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo bulshada rayidka.

14 Qayb hoosaad 2.2, Dhisidda iyo howl-gelinta xafiisyada biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee wasaarada biyaha Somaliland. Xafiisyada kala duwan ee wasaarada biyaha oo ay ka mid yihiin dawlad, ayaa lagu taageeri doonaa in loo dhiso xafiisyo shaqaynaya oo khuseeya hawlaha biyaha dhulka hoostiisa la xidhiidha. Taageeradani waxay u badnaantoodaa siinta ama u sameynta; (i) Xafiisyo ku haboon, leh qalab, softweer kombuyuutar, helida internetka iyo waxyaabo kale; (ii) qabanqaabinta qaab-dismeed urur, oo ay ku cadyihiinxilalka, doorarka iyo mas'uuliyadaha, qorshayaasha shaqada iyo tilmaamaha; iyo (iii) aqoonsiga iyo ka qayb galinta shaqaalaha ee jagooyinka cusub. Intaa waxa dheer, hawlaha diirada lagu saarayo, loona wanaajinayo xaaladihiihore ee jiray, ama loo yagleelayo xafiisyo cusub.

15. Qayb hoosaad 2.3 Kobcinta awoodaha guud ee horumarinta, maaraynta iyo la socodka biyaha dhulka hoostiisa. Maareynta biyaha dhulka hoostiisu waa mid socota, laakiin aad ayay u yartahay oo waa in la hormariyaa. Waxaa la qiimeyn doonaa baahiyaha jira, iyadoo laga duulayo mashaariicda heer qaran. Helitaanka/isticmaalka biyaha dhulka hoostiisa/ceelashu rag iyo dumarba wey khuseysaa, maadaama baahi iskumid ah u qabaan. Sidaa darted, waa in loo tababaraa habkii ay ku maareyn

lahaayeen kheyraadka yar ee ay haystaan. sida (i)qalabeyntooda (ii) maaraynta biyaha dhulka hoostiisa, iyo (iii) la socodka iyo qiimaynta. Horumarinta kartida ay uleeyihiin maareynta iyo maamulka biyaha dhulka hoostiisa ee heer qaran.

16. **Qayb hoosaad 2.4 Macaluumaadka biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha iyo maaraynta xogta**. Haddii aan ka duulno mareynta isticmaalka biyaha ee muddo sii jira -haday tahay dhulka korkiisa ama dushiisa-dhexe, waxay u baahantahay xog ku filan, iyo macluumaad lagu quudiyo hanaanka qorshaynta, go'aan gaarida iyo maaraynta khayraadka biyaha. Ka qayb ahaan, Istiraatijiyada Qaran ee cusub ee kheyraadka Biyaha Somaaliland iyo khariiradda, Mashruuca Flagship No. 7, wuxuu diirada saarayaa macluumaadka iyo maaraynta xogta ee waaxda biyaha iyo dhisida macluumaadka iyo xarunta xogta biyaha ee WHKHB Hargiesa. Xarunta waxey ururin doontaa xogta iyo macluumaadka iyo isku dubaridida ka qaybqaadashada daraasadaha iyo qiimaynta wadajirka ah ee gobolka.

17. Qayb-hoosaaad 2.5 Xuduudda biyaha dhulka hoostiisa ee Merti. Biyaha dhulka hoostisa ee Merti, waxey ku taalaa inta badan Kenya, laakiin waxey ku fidsan tahay ilaa gudaha Somaliland, waxaa loo dalacsiin doona xaalad iskaashi goboleed iyo horumarineed, iyadoo laga faa'ideysanayo cilmi baaris surtagal ah oo dhawaan laga sameeyay biyaha dhulka hoostiisa, taas oo ay samaysay IGAD. Arintaasi muujineyso baaxadda fursadaha horumarineed ee xuduudaha isdhaafa ee biyaha dhulka hoostiisa mara. Iskaashigan waa muhiim, waxaana kamid ah is-aaminaada, hawlgalada xaqiiqa raadinta, iyo dhisida guddiga iskuxirka xuduuddaha. Shaqada noocan ah, waa in ay hagtaa mashaariicda tijaabada ah ee xuduudka meesha ugu dhow. Casharada Merti, waxa loo horumarin karaa marka la sameeyo iskaashi khuseeya biyaha dhulka ee xuduudaha, taasoo IGAD iyo labada dawlad goboleed ay ka saacidi karaan gaarsiinta.

18 Qeybta 3. Maaraynta Mashruuca, Kormeerka iyo Qiimenta (M&E) iyo maaraynta aqoonta gudaha iyo barashada. Qeybtan waxey bixin doontaa qarashaatka shaqo ee unuga xirrinta mashruuca "PIU" heer Qaran, iyo saddexda unug ee hirgelinta mashruuca "PIUs" ee WHKHB", waxay ku shaqeyn doonaan xafiisyo cusub oo mashruucu iska leeyahay, lagana dhiso wasaaradaha heer Qaran. Waxey xaqiijin doonaan in mashruuca loo fuliyay si wax ku ool ah oo hufan. Qeybtan, sidoo kale waxay masuul ka tahay dabagalka, maamulka, maareynta iyo barashada siyaasado cadeymo ku saleysan.

19. Qayb hoosaad 3.1 **Maaraynta iyo qaab dhismeedka mashruuca.** Qayb hoosaadkan, waxay diirada saareysaa sameynta qaab-dhismeedka mashruuca, iyo maareynta heer Qaran ilaa heer heer bulsho. Qaybtan, waxaa ka mid ah dhamaan hawlaha loo baahanyahay in lagu dhiso unugyo kala duwan, sida (muujinta xubnaha, sameynta shuruuc tix raac leh, xaqiijinta qaab-dhismeedka masuuliyada ee hagaya gunnada).

20. Qayb hoosaad 3.2 Kormeerida iyo qiimaynta, maaraynta cilmiga iyo aqoon kala kororsiga. Qeybtan waxey horumarin doontaa nidaamka kormeerida iyo qiimaynta. Ayadoo loo marayo mashruuca, wax badan ayaa laga baran doonaa biyaha dhulka hoostiisa ee Somaaliland, sida (ji'oolojiga, khayraadka biyaha, farsamooyinka, isticmaalka iyo bulshada iyo maamulka magaalada, si loo maareeyo loona ilaaliyo khayraadka lawadaago.) Sidoo kale, waxa la baran doonnaa sidii loo hirgelin lahaa mashruucan ballaaran oo mudo dheer soconaya.

1.3 Ka faa'idaystayaasha Mashruuca

21. Ka faa'idaystayaasha mashruucu waxay noqon doonaan bulshooyinka ku dhiban biyo la'aanta daran ee ka jirta Somaliland, taana waxa keenaya xaaalado daran oo sii kordhaya, kuwaas oo la xidhiidkaa is bedelka cimilada, korodhka bulshada, iyo khilaafka sii kordhaya oo ku saabsan khayraadka yar oo bulshada u dhexeeya. Tirade guud ee ka faa'idaystayaasha waxaa lagu qiyaasay 350,000. Waxayna ka koobanatahay:

- **Bulshada miyiga**. Ma haaystan biyo nadiif ah oo kufilan, taas oo ay ku xaqiijin karaan xaaladaha caafimaadka noloshooda.

- **Milkiilayaasha xoolaha**. Kala bar waxay daboolaan ama siiyaan bulshada Soomaaliyeed cunto ku filan, waxayn qayb ka yihiin dhaqaalaha dhoofka dalka.

- **Haweenka iyo gabdhaha yar yar**. Dhaqan ahaan iyagaa mas'uul ka ah keenista biyaha guriga, waliba masaafooyin aad uga fog guriga.

- **Bulshada ku dhaqan magaalooyinka.** Waxay ku tiirsan yihiin biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee miyiga laga keeno, iyadoo loo dhaaminayo magaalooyinka, kuwaas oo ay fududaynayaan shirkado gaar loo leeyahay, laguna iibiyo inta badan qiimo aad u sareeya.

Marka la joogo heer haayadeed, ka faa'idaystayaashu waxay ka koobnaan doonaan haay'ado mas'uul ka ah maaraynta biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee heer qaran, iyo degmooyinka, kuwaas oo aanay ka madhneyn wasaaradaha ay khuseyso, waaxyaha iyo hay'adaha arimahan oo kale ka shaqeeya.

Ka faa'idaystayaasha aan tooska ahayn, waa kuwa ka faa'idaysan doona helitaanka macluumaadka biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha iyo sidoo kale siyaasadaha lagu sameeyay heer qaran, si loo ogaysiiyo go'aan gaarida iyo sare u qaadida isticmaalka khayraadka biyaha oo waara.

1.4 Qabanqaabada hirgelinta mashruuca: - Hirgelinta mashruuca waxaa hogaamin doona wasaaradda biyaha eeheer qaran, halka isku dubarididda guud, dabagalka iyo ka war bixinta horumarka mashruuca ay leedahay Dowladda Somaliland.

1.4.1 Mas'uuliyaha iyo heer qaran somaliland

22. Waxaa loo dhisi doonaa Guddi Maareyn Mashruuc oo u Dhaxeeya Wasaaradda ee mashruuca, wuxuuna ka koobnaan doonaa wakiilo ka socda wasaaaradda Somaliland ee soo socda. a) Wasaaradda Horumarinta Khayraadka Biyaha (WHKHB); (b) Wasaaradda Maaliyada (MoF); iyo (c) Wasaaarada Biyaha ee Dawladda jamhuuriyada somaliland. Xubinimada guddiga wuxuu ka koobnaan doonaa saddex wakiil oo ka socda Wasaaradda Horumarinta Khayraadka Biyaha - WHKHB, hal wakiil oo ka socda Wasaaradda Maaliyada -MoF iyo labo wakiil oo ka socda wasaaradda biyaha ee J/SLAND. PSC ga, waxaa guddoomin doona WHKHB. Guddiga maaraynta wuxuu kulmi doonaa saddexdii biloodba mar, si ay dib uugu eegaan horumarka mashruuca, una xalliyaan arrimaha hirgelinta mashruuca, ee waaxyaha iyo wasaaraddaha kala duwan iyo in la ogaado arrimaha siyaasadda iyo xeerarka la xidhiidkaa. Isku-duwaha Mashruuca Qaranka ayaa soo saari doona warbixinta kulanka PSC.

23**. Shaqaalaha Iskuduwidda mashruuca ee heer Qaranka (PIU), oo uu hogaamiyo Iskuduwaha Mashruuca, ayaa la dejin doona/xafiis laga siin doonnaa Wasaaradda Horumarinta Khayraadka Biyaha**

ee somaliland. Iskuduwaha Mashruuca Qaranka wuxuu noqon doonaa shakhsi ay heshiis la gashay Wasaarada horumarinta khayardaka biyaha (WHKHB). Isuduwaha Mashruuca Qaran, waxaa lagu soo xuli doona hab tartan ah. Isuduwaha Mashruuca wuxuu ahaan doona xubin ka tirsan Guddiga Maaraynta Mashruuca (PSC), iyo sidoo kalana isagoo noqon doonaa xoghayaha. Isuduwaha Mashruuca wuxuu si dhow ula shaqayn doonaa dhigooda Bangiga Adduunka iyo Guddomiyaha Guddiga Maareynta Mashruuca (PSC).

24. Iskuduwaha Mashruuca waxaa taageeri doona koox injineerada biyaha ah, khubaro sare oo ku takhasusay biyaha dhulka hoostiisa ku jira, iyo khabiiro (ilaalinta deegaanka iyo bulshada, wax soo iibsiga iyo maaliyadda) iyo khabiir ku takhasusay M&E oo ka imaanaya WHKHB. Dhamaan shaqaalahan ayaa lagu soo xuli doonaa qaab tartan kusalaysan, waxayna heli doonaan gunno ku salaysan mas'uuliyadda ay markaas hayaan Haddii aan laga heli karin shaqaale u qalma dawladda dhexdeeda, markaas la –taliyaal ayaa laga yaaba in qandaraas la siiyo, iyadoo la raacayo siyaasadaha soo iibsiga iyo Buuga Capacity Injection-ka (CIM). Khubarada kale ee looga baahanyahay hawshaas ayaa la magacaabi doonaa si ku meel gaar ah.

1.4.2 Doorarka iyo Mas'uuliyadaha Heer Qaran

25. Hay'adaha Hirgelinta Mashruuca Heer qaran kasta waxay samayn doontaa Hay'adda Hirgelinta Mashruuca (PIU) ee Wasaaradda Horumarinta Khayraadka Biyaha. Ujeedada PIUs-yadan waxay tahay, in la maareeyo hirgelinta hawlaha mashaariicda heer dawlad. Ujeedada PIU-yadani waa inay maareeyaan fulinta hawlaha mashruuca ee heer gobol. PIUs-ka waxa ka shaqeyn doono shaqaale dawladeed, kuwaas oo heli doona gunnooyinkooda ku salaysan masuuliyooda. Khibradahooda ayaa heshiis lagula geli doonaa hadba sida loogu baahdo. Khubarada waxaa ka mid noqon doona, oo aan ka soo qaadan karnaa kuwan: qofka maamula mashruuca ee heer qaran,

Khabiirada ilaalinta, lasocodka iyo qiimeynta iyo khabiir ka shaqeeya arimaha xasaraddaha jinsiga ku salaysan (GBV), iwm. Mashruuca GW4R iyo PIUs, labaduba waxay hiigsan doonaan dheelitirka jinsiga ee dhanka shaqada. Tani waxay sidoo kale gacan ka geysan doontaa horumarinta kaadirka haweenka injineerada ama khabiirada biyaha ee Somaliland.

26. Hay'adaha heer bulsho iyo Wacyigelinta. Hawlaha mashruuca oo lagu hirgeliyay heer bulsho, waxaa ka shaqayn doona hay'adaha bulshada matalaya oo ka socda kooxaha daneeyayaasha kala duwan ee xaafadaha/bulshada dhexdeeda. Doorka ugu weyn ee hay'adahan heerka bulsho ah, waxey noqonaysaa: in ay ku sameeyaan kormeer hawlaha mashruuca ee la higeliyay iyo sida ay u kala horeeyaan. Hawlaha mashruuca ee heer bulsho, waxa si toos ah loo marin doonnaa Guddiga Horumarinta Xaafada ee jira, haddii ay suurtagal tahay. Mashruuca GW4R, wuxuu si mug leh uuga tusaale qaadanayaa Mashruuca Biyoole ee uu maalgeliyay Bangiga Adduunka, kaas oo u suurtagelinaya dawlada in ay horumuud ka noqoto horumarka ay bulshadu horseed ka tahay ee wadanka.

27. **Abaabulka bulshada iyo qorsheynta.** Hay'adaha heer bulsho ayaa hogaamin doona aqoonsiga iyo mudnaanta maalgashiga qaybta biyaha, kaas oo hoos imaanaya baaxada GW4R ta. Guddiyadan (maxali iyo kuwa heer degmo), waxay mas'uul ka ahaan doonaan hawlgelinta, maarayta, iyo dayactirka qaab dhismeedka hadba say degmooyinkooda ugu kala yaalaan/ heerarka bulshada. Sidoo kale, tani waxa ka mid noqonaya dhisidda kaabayaasha dhaqaale (ceelasha gacanta lagu qoday iyo kuwa si macmal loo duleeliyay oo ay sameeyeen ganacsatada deegaanka). Guddiyadani waxay xaqiijin doonaan mathalaada

kooxaha danyarta ah oo ay ka mid yihiin: kuwa laga tirade badanyahay, IDPs, haweenka, dhalinyarada iyo dadka naafada ah, iyadoo loo maraayo tirada ku habboon ee matalaada.

1.3 Hadafyada iyo baaxadda ay saameyntiisu gaadhayso/ SEP

28. Ka qayb gelinta daneeyayaasha, waxaa loola jeedaa: habka wadaagista macluumaadka iyo aqoonta wax ku oolka ah. Ujeedada arintanina ay tahay in si guud oo ogaado, loona fahmo oo laga jawaabo welwelka shaqsiyaadka ama kooxaha laga yaabo in uu saameeyay mashruuca HOAGW4R, si daah furan, loo dhanyahay oo waqtigeeda ku haboon iyo dhisida xidhiidho ku salaysan is aaminaad. Baaxada qorshaha ka qayb galinta daneeyayaasha ayaa ka hadlaya Mashruuca (HoA GW4R) oo dhan GS/land i Sidan oo kale, SEP waxaa ku jira daneeyayaasha kala duwan, kuwaa oo si toggan, dhexdhexaad ah iyo si xun u saameeyay mashruuca

29. Ujeedada SEP, waa aqoonsiga iyo falanqeynta daneeyayaasha oo ay ku jiraan kooxaha danyarta, iyagoo qeexaya habka danahooda ay ula xidhiidhiyaan mashruuca, doonistooda, la tashigooda kaasoo ku habboon marxalad kasta uu marayo mashruuca.SEP waxaa kale uu qayaxayaa waqtiga iyo qaabka ay daneeyayaashu ay udooni karaan mashruuca iyo marxaladihiisa kala duwan. Daneeyayaashu waa umuhiim mashruuca. Daneeyayaashu wax ku oolka ahi, waxaa laga filan karaa in ay kor uqaadaan jiritaanka iyo adkeynta mashrruca ee deegaanka iyo bulshada, taas oo sahli karta si loo hormariyo naqshadeynta iyo hirgelinta mashruuca.

30. SEP, waa document nool oo la cusbooneysiiyo/wax laga badali karo inta ay wajiyada mashruuca socondoon, si loo ogaado hirgelinta hab xidhiidka bulshada, saameynta ay daneeyayaashu ku leeyihiin iyo soo bandhigidda macluumaatka ee heerarka mashruuca kala giddsan. SEP , waxey si joogta ah dib u eegis ugu sameyn doontaa Mashruuca Qaranka ee GS/land WHKHB, iyadoo lala shaqaynaayo Qeybaha Hirgelinta Mashruuca ee Dawlada, gaar ahaa xubinta u qaabilsan arrimaha bulshada, khabiirka ilaalinta bulshada “Social Safeguard Specialist”

31. SEP waxaa loo diyaariyay si waafaqsan sharuudaha deegaanka iyo qaab dhismeedka bulshada ee Bangiga Adduunka (ESF), qaas ahan ESS10 ee *hawlgelinta daneeyayaasha iyo soo bandhigida macluumaadka,* si lamid ah qoraaladan soo socda: “ la tashiga dadweeynaha iyo ka qayb galka daneeyayaasha uu taageero Bangiga Adduunku (Word Bank-WB), iyadoo ay jiraan caqabado ku hor gudban qabashada shirarka dadweeyanaha” iyo ESF/Ilaalinta Qoraal ku Meel Gaar ah: “ tixgelinta COVID-19 ee dhismaha/ Mashaariicda Shaqo ee Bulsho”.

Ujeedooyinka gaarka ah ee SEP waxaa ka mid ah:

i. Fudadeynta xidhiidka/ wada hadal furan oo joogta ah iyo wada tashi u dhaxeeya qeybaha kala duwan ay ka mid yihiin: maareeyayaasha masharuuca, daneeyayaasha, iyo guud ahaan dadweeyanaha.

ii. Bixinta macluumaad ku habboon waqtigeeda, ka hor iyo xiliga hirgelinta mashruuca, si loo suurtageliyo ka qaybqaadasho ku saleysan xog ogaal-nimada mashruuca iyo tallaabooyin ku habboon yareynta khataraha iman kara.

iii. In uu gacan ka geysto sidii loo dhisi lahaa xidhiidka adag oo lala yeesho bulshada deeggaanka iyo in la yareeyo suurtagalnimada dib u dhac ku yimaada, iyadoo la sii bixinaayo tilmaamo hor-udhac ah, inta uu mashruuca socdo.

iv. Diwaangeli istiraatijiyada hawlgelinta dhabta ah, guulaha iyo casharada la bartay.

v. In lasiiyo daneeyayaasha hanaan cad oo ay ku bixiyaanka faalooyin iyo soo tabinta cabashooyinka.

vi. In loo ogalaado daneeyayaasha fursad ay ku soo tabin karaan faalooyinka/tabashada qarsoodiga, ayadoo la isticmaalaayo khadka teleefanka.

vii. In loo maareeyo, loo maamulo loona kormeero cabshooyinka iyo warbixinada si hufan oo wax ku ool ah.

viii. Si la hubiyo faalooyinkaas, jawaabahaas iyo cabashooyinkaas, si loogu maareeyo hab cadaalad ah, waqtigeeda aan dib uga dhicin, kuna salaysan, daahfurnaan, taas oo waafaqsan dhaqanka ugu wanaagsan ee caalamiga iyo filashooyinka Bangiga Adduunka (World Bank-WB).

1.5 Shuruudaha Bangiga Aduunka ee ka qeyb gelinta Daneeyayaasha

32. Mashruucan waxaa lagu diyaarinayaa Qorshaha Ilaalinta Deeganka iyo Bulshada ee Bangiga Adduunka (ESF). Sida laga soo xigtay ESS10, ee ku saabsan ka qaybgalka daneyayaasha iyo shaacinta macluumaadka, deyn qaataha/hay'adaha fulinta, waxaa looga baahanyahay in ay siiyaan daneeyayaasha macluumaad mudaysan, ku haboon, la fahmi karo oo la heli karo iyo in lala tashaday si ku habboon, kaas oo xor ka ah isdabamarin, faragelin, handadaad, takoorid iyo cabsi gelin.

33. Ka qayb gelinta daneeyayaasha waa nidaam loo dhanyahay, lana fuliyay inta mashruucan uu soocdo. Marka si sax ah loo nashqadeeyo, loona hirgeliyo, waxey taageeraysaa horumarinta xidhiidka adag, oo wax tar leh iyo jawaab celin muhiim u ah maaraynta guulaysata ee halista deegaanka iyo bulshadaba. Ka qayb galinta daneeyayaasha mashruuca ayaa ah mid waxtar badan soo saara, haddii la bilaabo goor hore.

34. Shuruucda Bangiga ee ka qayb galka daneeyayaasha, khaas ahaan, shuruudaha laguu qeexay ESS10, waxay ka kooban yihiin mabaadii'da soo socota:

- Dawlada waxay la shaqayn doonta daneeeyayaasha inta mashruuca uu socdo, bilaabida ka qaybqaadashada ee sida ugu dhakhsiiyaa badan ee uguna macquulsan ee geedi socodka horumarka mashruuca, iyadoo waqti la siinayo wadatashiyo wax ku ool ah, oo lala yeesho daneeyayaasha xilliga naqshadeynta mashruuca. Nooca, xaddiga iyo inta jeer ee ay daneeyayaasha ka qayb qaadanayaan, waxay noqon doonaan kuwa u dhigma nooca iyo miisaanka mashruuca iyo saameynta khatarahiisa.

- Dawlada waxay la yeelan doontaa dhamaan daneeyayaasha wadatashiyo wax ku ool ah. Dawlada waxay si wakhtiyaysan u siin doontaa daneeyayaasha macluumaad ku habboon, la fahmi karo oo la heli karo. Sidoo kale, waxey ula tashan doontaa si haboon oo habdhaqan wanaagsan leh, kaasoo ka madax badaan wax is daba marin, faragelin, khasbid, takoorid iyo cabsi gelin.

- Geedisocodka ka qayb qaadashada daneeyayaashu, wuxuu ka koobnaan doonaa kuwa soo socda: (i) Aqoonsiga iyo falaqaynta daneeyayaasha; (ii) qorsheynta iyo hannaanka loo wajahayo daneeyayaasha (iii) soo badhigidda macluumaadka; (iv) la tashiga daneeyayaasha; (v) ka jawaabida iyo wax ka qabashada cabashooyinka; iyo (vi) warbixin siinta daneeyayaasha.

- Dawladdu way sii wadi doontaa, wayna soo bandhigi doontaa qiimaynta deegaanka iyo bulshada, diiwaan gelinta ka qayb qaadashada daneeyayaasha, oo ka mid tahay sharaxaad daneeyayaasha lagala tashtay, soo koobida ku saabsan jawaab-celinta la helay iyo sharaxaad kooban oo ku saabsan, sida: jawaab-celinta loo tix geliyay ama sababta aanan loo tixgelin.

- Dawlada waa in ay raadisaa aragtiyooyinka daneeyayaasha ku aadan SEP, ay ka mid tahay aqoonsiga daneeyayaasha iyo soo jeedinta hawgelinta mustaqbalka.

- "GRM" waa in ay soo jeediyaa habka xallinta cabashooyinka, si ay u hesho, kadibna u fududeeyso xallinta tabashooyinka iyo cabashooyinka ee mashruuca la xidhiidkaa, taasoo ku salaysan waxqabadka mashruuca uu leeyahay, deegaanka iyo bulshada ee waqtiyaysan.

35. Hadafka ESS10, sida ay qeexday WB ESF:

I) In la sameeyo habka nidaamsan ee ka qayb qaadashada daneeyayaasha, taa oo ka caawisa deyn qaatayaasha in ay aqoonsadaan daneeyayaasha, ayna abuuraan xidhiidka joogto ah oo haddana mirodhal ah, khaas ahaan qaybaha mashruuca uu saameeyay ama laga hirgeliyay.

II) In la qiimeeyo heerka daneeyayaasha mashruuca, laguna taageero aragtidooda la xidhiidkaa nashqadda mashruuca iyo wax qabadka deegaanka iyo bulshdada.

III) In la abuuro habab waxtar leh oo kor loogu qaadayo ka qaybqaadashada loo dhan yahay, ee ku aaddan dhinacyada uu mashruucu saamaynta ku leeyahay, inta mashruucu socdo, iyo waliba xaaladdaha saameynta leh ee mashruuca ku gaddaaman.

IV) In la xaqiijiyo macluumaadka deegaanka iyo khataraha bulshada kuwajahan ee mashruuca, si ku habboon iyo in saamaynta loo soo bandhigo daneeyayaasha ay ahaato mid la fahmi karo, la heli karo oo ku habboon dhankooda.

V) In la siiyo dadka mashruuca uu saameeyay hab ay ku soo gudbin karaan cabashooyinka, isla markaana looga jawaabo, loona maareeyo cabashooyinka noockasta oo ay ahaadaanba.

1.6. Sharciga iyo Xeerka Ku Meel Gaarka ee Khuseeya

36. Dastuurka ku Meelgaarka ee Jamhuuriyada Somaliland ee 2001 ka, wuxuu qeexayaa helida macluumadka. Qodabka 32-aad ee Xuquuqda Helida Xogta, wuxuuqeexayaa in qof walbo uu leeyahay xuquuqda helidda macluumadka ay dawlada heyso; sidoo kale qof walba wuxuu xuquuq u leeyahay helida xog kasta, taasoo uu haayo qof kale oo looga baahan yahay ku dhaqanka ama ilaalinta xuquuq kasta oo kale.

2. HAWLAHA KA QAYBGALKA DANEEYAYAASHA OO KOOBAN

2.1 Warbixin Kooban oo ku saabsan hawlihii ka qeybgalka daneeyayaasha

37. Talooyinka nashqada mashruuca iyo shaqooyinka la qorsheeyay ayaa la qabtay, ayadoo lala kaashanaya daneeyayaasha muhiimka ah ee hay'adaha ay kamid tahay; dawladdaha ay khuseyso iyo

hay’adaha fulinta, kuwa aan dowliga ahayn, saaxiibada horumarinta, haay’adaha gaarka loo leeyahay iyo jaamacadaha, sida lagu soo koobay shaxda 1-aad. Isgaarsiinta khadka ah ayaa la isticmaalay, marka la eegoo xaalada Covid-19 iyo kulanada.

38. Waxaa la filayaa in la samayn doono wadatashiiyo dheeraad ah, si loo helo fikradaha daneeyayaasha muhiimka ah ee wadanka, si loo ogeysiiyo geedi socodka ka qayb qaadashada mashruuca.WHKHB-ka ayaa sii wadi doonta in ay ku howlanaadaan wadatashiiyo baaxad leh, oo ay la yeeshaan daneeyayaasha ku habboon, kuwaa soo aan ka xusi karno: dawaladda Somaliland, bulshada, ganacsatada ganacsiga/gaarka loo leeyahay, saaxibada horumarinta, Qaramada Modoobay, hay’adaha bulshada rayidka, jaaamacadaha/kooleejyada iyo kuwa kale. Macluumaadka laga soo uruuriyay wadatashiyadan, waxaa loo isticmaali doonaa in lagu cusbooneeysiiyo SEP, sida ugu haboon

39. Wada shaqeynta mashaariicda kale ee uu maalgeliyo Bangiga Adduunka, gaar ahaan Mashruuca Biyoole ee Wax-soo-saarka Beeraha iyo Xoola-dhaqatada (P167826) ‘WARP – Biyoole, si loo qaato casharro lagu ogeysiinayo naqshadeynta iyo hirgelinta mashruuca. Kooxda Mashruuca Biyoole ayaa ka qayb galay shirar iyo aqoon ku saabsan hawlaha diyaarinta mashruuca iyo qabanqaabada fulinta, kuwaas oo ka qayb qaatay naqshadaynta mashruuca iyo dukumentiyada ESF.

3.0 AQOONSIGA IYO FALANQAYNTA DANEEYAYAASHA

3.1 Daneeyayaasha mashruuca

40. Daneeyayaasha mashruuca waa shaqsiyaad, kooxo ama haay’ado kale, kuwaas oo uu saamaysay ama danaynaya mashruuca. Waa in la oogeysiiyaa, oo lagala tashadaa bulshada uu saameeyay mashruuca. Haday noqoto ka qaybqaadasho wax ku ool ah, daneeyayaasha mashruuca waa loo kala saaraa saddex koox oo muhiiim ah sida hoos ku qeexan.

a) **Kooxaha mashruucu saameeyay**: dadka, kooxo iyo hay’adaha kale ee jooga goobta mashruuca uu saaameeyay (PAI), kuwaas oo uu saameeyay mashruuca (si toosan ama si dadbanba, togan ama taban). Daneeyayaasha noocan oo kale ah, waxaa si toos ah u saameeyay mashruuca.

Mashruucan, qaybaha la saameeyay waa degmooyin, dawladaha hoose, bulshada iyo hay’adaha bulshada, ha ahaato si togan ama taban, kuwaas oo ay ka mid yihiin: kooxaha danyarta ah iyo kooxaha liita. Sidoo kale, bulshooyinka aan sida tooska ah loo abaarin, laakiin ku sugan meelaha biya galeenka ah. Kooxaha la saameeyay, sidokale waxaa ka mid ah hay’adaha farasamada loogu talagalay awood dhisidda ee hoos yimaada mashruuca. Qaybo badan oo mashruuca saameeyay ayaa la aqoonsan karaa, ayadoo mashruuca la hirgelinaayo iyo SEP oo lagu kordhinaayo maaacluumaad.

b) **Kooxaha Kale ee Xiiseeya (OIPs)**: Waxay ka koobanyihiin shaqsiyaad/kooxo/haay’ado, kuwaasoo danaynaya mashruuca, lehna awood saamayn ku leh natiijada mashruuca. Waxa laga yaabaa in OIP in aynan dareemin saaamaynta, si toos ama si dadban uga yimaada mashruuca, laakiin laga yaabaa in ay tixgeliyaan, mise dareemaan danohooda sida uu u saamaynaayo mashruuca.

c) **Kooxaha Dhibbataysan**: Dadka sida xad-dhaafka uu u saameeyay mashruucu, sababo ay ugu wacantahay tababar yari, ayaa waxey u baahan doonaan dedaalo khaas ah, si loo xaqiijo matalaadooda ee ku aaddan hababka wada tashiga iyo go’aaan gaarida mashruuca.

Kooxaha danyarta ah ee loo aqoonsaday mashruucan, waxaa ka mid ah Barakacayaasha gudaha (IDPs), kooxaha laga tirada badanyahay, qoysaska dumarka mas'uul ka yihiin, dadka naafada ah iyo kuwo kale.

3.2 Aqoonsiga Daneeyayaasha

41. Waxaa jira qaybo kala duwan oo dad iyo hay'ado iskugu jira, kuwaas oo uu si toosan u saamayn doona mashruuca iyo kuwa daneeya mashruuca ee ku sugan heerar kala duwan. Sidaa darted, waxa loo baahnaan doona in lagala tashado dadkaas, laguna hawgaliyo hawlaha mashruuca, sida lagu soo koobay shaxda 2-aad.

Table 1: Qeexida Daneeyayaasha iyo Meelaha Xiisaha leh iyo Astaamaha Muhiimka ah ee ka Qayb Qaadashadooda.

Daneeyayaasha	Sida ay udaneynayaan Mashruuca	Daneynta	Saameynta	Astaamaha muhiimka ah ee ka qeyb qaadashadooda
Qeybaha mashruuca uu saameeyay				
Bulshooyinka ka faa'ideysan doona maalgelinta isticmaalka qoyska, xoolaha la dhaqdo iyo beeraha ee kaabayaasha biyaha.	• Xissaha ka qayb qaadashado bulsho sax ah ee go'aanada mashruuca waxa kamid ah: nashqadaynta hawlaha mashruuca, aqoonsiga baahiyaha kaabayaasha biyaha dhulka hoostiisa ee mudnaanta leh iyo xulashooyinka goobta mashruuca. • Ka qayb galka hirgelinta mashruuca. • Faa'idada ugu badan ee ka imaaneysa hawlaha mashruuca, sidaa darted waxaa jiri doona adkeysi ku aadan Khakhal GELINTA cimilada. • Xulida guddiga mashruuca bulshada dhisidiisa CECs ee heer bulsho, ee ka maran fara-gelin. • Guddiga mashruuca bulshada waa la tababaray, oona loo fududeeyay si ay u gutaan doorarkooda kala duwan. • Xubnaha bulshada, khaas ahaan kuwa danyarta ah iyo kooxaha dhiban, waxay ka qayb qaadan doonaan kormeerida mashruuca. • Fursadaha shaqaaleysiinta ee hawlaha mashruuca, (tusale, shaqaalaha dhismaha, ilaada amniga, shaqoonyinka barakacayaasha gudaha, dhalinyarada, raga, dumarka iyo kooxaha kale oo dhiban leh aqoonta loo baahanyahay iyo xirfadooyinka maaraynta mashruuca.	sareeya	Sareeya	Badanaa jaahilka, gaar ahaan dadka nugul iyo dayacan, had iyo jeer ama inta badan ma heli karaan isticmaalka aaladdaha baraha bulshada si ay wax u soo gudbiyaan, badanaa ragga ayaa go'aanka iska leh. Laga yaabaa in aynan haysanin wakhti ama agab ay kaga qayb qaataan shirarka, mise laga yaabaa in ay rajeynayaan dhiiragelin.
Madaxda iyo shaqaalaha Wasaaradda, horumarint, khayaradka biyaha	• WHKHB si sax ah ayaa loola hawlgeliyay saaxiibada ee dhamaan xaaladaha mashruuca laga bilaabo nashqada mashruuca ilaa intuu jiro mashruuca. • Awooda shaqaalaha in la dhiso si hufan oo wax ku ool ah	sareeya	Sareeya	

Daneeyayaasha	Sida ay udaneynayaan Mashruuca	Daneynta	Saameynta	Astaamaha muhiimka ah ee ka qeyb qaadashadooda
	• Bulshada waxey ka faa'ideysataa mashaariicda kuwaasoo kobcinaya sharciyada dawladda. • Shuruucda qaran ee biyaha dhulka hoostiisa, siyaasad iyo ficillada maamulka ayaa la horumariyay iyo/ mise dib loo habeeyay maaraynta biyaha dhulka hoostiisa iyo isticmaalka si hufan. • Isku duwida u dhaxeys dawladda iyo WB ayaa loo sameeyay si daah furan iyo si isla xisaabtan leh, oo hay'adeed iyo daacadnimada shaqeyneysa ee heerka dawladnimo. • Mabaadii'da hawlgalinta ayaa la dhawray dhamaan xaaladaha wadatashi ee heerarka kala duwan-qaran iyo heer degaanba. • Taasi waxay awoodi doontaa suurtagalnimada maaraynta deegaanka iyo halista bulshada iyo saamaynta si lamid ah caafimaadka bulshada iyo badbaadada. • Waxay awoodi doonaan in ay maarayaan si ay u gaarsiyaan goor caqabado amni ay jiraan.			
Madaxda Wasaaradda ee mas'uulka ka ah Biyaha ee heer Dawladda	• Kala qayb qaadasho macno leh oo habeysan ee GS/land dhamaan dhinacyada mashruuca laga soo bilaabo nashqada mashruuca iyo inta lagu jiro fulinta. • Awooda shaqaalaha ayaa la dhisay si loo gaarsiiyo mashruuca si hufan. • Bulshooyinka waxay ka faa'idaan mashaariicda, tasoo sare u qaadaysa sharciyada dawlada. • Shuruucda biyaha dhulka hoostiisa ee S/land, siyaasada, ficilada maamuleed ayaa la horumariyay iyo/mise dib loo habeeyay maareynta biyaha dhulka hoostiisa iyo isticmaalka si hufan. • Isku duwidah u dhaxaysa dawlada iyo WB , ayaa loo sameeyay si daah furan iyo si isla xisaabtan leh, oo hay'adeed iyo daacadnimada shaqeyneysa ee heerka dawladnimo. • Mabaadii'da hawlgalinta ayaa la dhawray dhamaan xaaladaha wadatashi ee heerarka kala duwan GSland iyo heer degaan. • Maaree halista macquulka ah ee deegaanka iyo bulshada iyo saamaynta si lamid ah caafimaadka bulshada iyo badbaadada.	sareeya	Sareeeya	

Daneeyayaasha	Sida ay udaneynayaan Mashruuca	Daneynta	Saameynta	Astaamaha muhiimka ah ee ka qeyb qaadashadooda
	• Waxay awoodi doonaan in ay maareeyaan, si ay dhexdooda uga saaran caqabaddaha amni ee jira			
Wasaaradaha kale ee heer GSland (tusale, maaliyada, deegaanka iyo khayraadka dabiiciga iyo dhulka, shaqada iyo adeega bulshada ay ka mid ah iyo degmooyinka	• Mabaadii'da ka qaybgalka ayaa lagu dhawraa dhamaan dhinacyada wada-tashiga ee heerarka kala duwan. • Macluumaadka waxaa lala wadaagaa wakhti ku habboon iyo jawaab-celintana, waxaa loo isticmaalayaa in lagu wargeliyo ka qayb-galka dheeradka ah ee mashruuca. • Cadaynta shuruucda ka qayb-galka iyo doorka wasaarada ayaa la bixiyay bilowgii mashruuca.	dhexdhexaad	dhexdhexaad	
Dhinacyada kale ee danaynaya				
CBOs, CSOs, NGOs, ka howlgalaya degmooyinka iyo heerka hoose oo ku lug leh biyaha iyo horumarinta mashaariicda.	• In ay helaan macluumaad ku saabsan mashruuca oo ayna si wakhti ku habboon u bixiyaan jawaab-celinta khaas ahaan arrimaha is dul saran. • Waxaa jirta daah furnaan iyo isla xisaabtan dhamaan dhinacyada ka qayb-galka • Mabaadii'da ka qaybqaadashada loo dhanyahay, ayaa la ilaaliyay dhamaan qaybaha wadatashiga. • Taas in ay la waagi doonaan aqoontooda ee goobaha mashruuca, deegaanka iyo bulshada, si loogu faa'ideeyo mashruuca. • Waxay ka faa'idi karaan khibrada farsamada iyo casharada laga bartay mashruuca.	dhexdhexaad	dhexdhexaad	Laga yaabaa in aynan haysan wakhti mise kharashaad lagaga qayb qaato, (khaas ahaan CSOs ka deegaan, kuwaasoo laga yaabaa in ay haystaan maalgelin xaddidan).
Saaxiibada Horumarinta iyo Hay'adaha Qaramada Midoobay ee ku hawlan biyaha iyo is-bedelka cimilada iyo aaggaga adkaysiga	• Faa'idada laga helo Khibrada farsamo iyo casharada laga bartay mashruuca. • Si loo siiyo casharada laga bartay shaqadooda gaarka ah si loogu faa'ideeyo mashruuca. • Si sare loogu qaado siyaasado horumarsan iyo istiraatijiyooyin laga yaaba in uu taageeray mashruuca. • Waxaa loo danaynayaa isku duwida ee horumarinta shaqada iyo in la dhiso xidhiidka iyo iska ilaalinta nuqul ka samaynta/si aan sharci ahayn u badinta qoraalada ama dadaalada.	dhexdehexaad	dhexdhexaad	Diyaar u ah in ay wax ku daraan, laakiin mar walba ma fahmaan aragtida bulshada, khaas ahaan meelaha fog mise kooxaha calaf darsaday.
Ganacsiga Bulshada iyo Qandaraaslayaasha	• Waxaa lagu abaal marin doonaa qandaraasyo si ay u bixiyaan hawlo khaas ah ee kaabayaasha biyaha dhulka hoostiisa ah/ mise ay u bixiyaan adeegyada mashruuca.	dhexdhexaad	Hooseeyua	

Daneeyayaasha	ida ay udaneynayaan Mashruuca	Daneynta	Saameynta	Astaamaha muhiimka ah ee ka qeyb qaadashadooda
	• Waxaa jiri doona hanaan qandaraas oo daah furan ee hawlaha iyo adeegyada qandaraasyada. • Waxay awood u yeelan doonaan in ay maaareyaan khataraha suurta galka ah ee deegaanka iyo bulshada iyo saamaynta sidoo kale caafimaadka bulshada iyo bad qabka. • Waxay awood u yeelan doonaan in ay maareeyaan si loo gaarsiiyo goor ay jirto caqabado amni.			
Machadyada tacliinta, (tusaale, jaamacadaha, koox khabiiro ah)	• Waxey xiisayn doonaan in ay heelaan taageero dhaqaale ee tababar iyo cilmi baaris ku saabsan mowduucyada la xidhiidkaa. • Waa loo wici doona si ay u bixiyaan aqoon farsamo iyo khibrad ku saabsan biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha iyo moowduucyada la xidhiidkaa. • Tabashooyin ka imaan kara saamaynta deegaanka iyo bulsho ee mashruuca.	dhexdhexaad	dhexdhexaad	
Warbaahinta (daabacaadda iyo eletarooniga) shabakadaha isgaarsiinta onlaynka ah.	• Hel oo la wadaag macluumaad sax ah oo ku saabsan mashruuca. • In la helo marin cad ee xogta ka socata kooxaha mashruuca.	hooseeya	Sareeya	
ooxaha Danyarta ah				
narka iyo dhalinyarada	✓ In mashruuca ka qayb-galin doono hababka go'aan gaarida ee mashruuca la xidhiidkaa, si looga guuleysto caado dhamaqmeedyada taas oo dib u dhac ku keentay ayaga ee dhinacyada go'aan qaadashada. Tusaale, ayagoo lagu daraayo guddiga bulshada. ✓ Qoysaska ay hogaamiyaan raga iyo dumarka ayaa sidoo kale ka faa'ideeysan doona mashruuca.	Sareeya	Hooseeya	
s	✓ In goobaha ay ku noolyihiin aan laga tagin mashruuc hoosaadka, marka la dooranaayo, ee la xaqiijinaayo in lagu matalo guddida. ✓ Waxay ka faa'idaan mashruuc hoosaadyada iyo waxay cod ku leeyihiin go'aan gaaridda.	Sareeya	Hooseeya	
Kooxaha laga tirada badanayahay	✓ In goobaha ay ku noolyihiin aan laga tagin mashruuc hoosaadka marka la dooranaayo, ayadoo la xaqiijinaayo in lagu matalo guddida. ✓ Waxay ka faa'idaan mashruuc hoosaadyada iyo waxay cod ku leeyihiin go'aan gaaridda.	Sareeya	Hooseeya	
Xoolo dhaqatada reer guuraaga ah	✓ Xoolahooda ayay biyo u rabaan, laakiin sidoo kale waxay rabaan dhulkooda	sareeya	Hooseeya	

Daneeyayaasha	Sida ay udaneynayaan Mashruuca	Daneynta	Saameynta	Astaamaha muhiimka ah ee ka qeyb qaadashadooda
	daaqa in la ilaaliyo. Tusale, ma jirto goob daaqsimeed, taas oo xilliga roob la'aanta leh ilaha biyaha joogto ah, arintaasina waxay sabab u noqon kartaa nabaadguur iyo qax. ✓ In ay jiri doonto maalgashi kaabayaasha ku yaala meelaha iyo goobaha istiraatijiga ah, si loo xoojiyo adkaysiga. ✓ Ayadoo ay ugu wacantahay guurguuritaankooda, waxay seegi/ka maqnaan karaan haanaanka wadatashiga bulshada. Dedaal ku talagal ah oo ay samaynayaan kooxaha mashaariicda, ayaa lagu aqoonsan doonnaa deegaaanada ay ku nool yihiin, si loo dejiyo qaabka ugu haboon lagu gaari, iyo qalabka/jidka saacidaya ayaa la samayn doonaa.			
Dadka Laxaadka La' (PLwD)	✓ Mashruuca wuu garowsan yahay xaqiiqda caqabadaha ay wajahaan dadka laxaadka leh, (PLWD), si ay u helaan maclumaadka mashruuca ay ka mid yihiin; xaqiijinta qaababka/qalabka loo isticmaalay in lagu gaarsiiyo uu yahay mid fudud oo la heli karo. ✓ In mashruucu uu ka qaybgeliyo, lagana tashado hababka go'aan gaarida. ✓ In mashruuca uu wax ka qabto baahiyahooda mudnaanta leh, sida: ka qayb ahaan bulshooyinka bartilmaadka u ah mashruuca).	sareeya	Hooseeya	Laga yaabaa in ay bulshadu ceebayso dadkan laxaadka la', oo aynan kusoo dhawaynin shirarka mise aynan u ogolaanin in ay isku wakhti biyo helaan/shubtaan. Waxaa muhiim ah, in baahidooda helidda biyaha, si fiican loo maareeyo, lana siiyo matalaad go'an, intii ay maqnaan lahaayeen.

3.3 Mabaadii'da ka Qeybgalka Daneeyaha

42. Falanqaynta daneeyaha waxey soo saartaa macluumaad ku saabsan fikradaha, daneynta, baahiyaha iyo saamaynta jiliyaasha mashruuca. Aqoonsiga qaab ku habboon wadatashig daneeyaha, ayaa muhiim ah inta uu jiro mashruuca, waana arin lagama maarmaan ah. Si loo haleelo hababka dhaqanka/isticmaalka wanaagsan, mashruuca ayaa adeegsan doona mabaadii'dan soo socota ee ka qaybgalinta daneeyaha:

- Furfurnaan iyo habka giraanta nolosha mashruuca (Life sycle approach): latashiiyo dadweyne ayaa socon doonta xilliga mashruuca, laga bilaabo diyaarinta ilaa hirgelinta. Ka qayb qaadashada daneeyayaashu, waxay noqon doontaa mid ka xor ah wax-isdabamarin, faragelin, qasbidd iyo cabsi gelin.
- Ka qeyb-qaadashada macluumaadka mashruuca iyo falcelinta: Macluumadka ayaa loo shaacin doonaa si baahsanna, waa loogu qaybin doonaa dhamaan daneeyayaasha qaab ku haboon; ayadoo lagu salaynaayo wakhtiga ku habboon oo la fahmi karo
- Iskudarka iyo Dareenka: Aqoonsiga daneeyayaasha ayaa la samayn doonaa, si loo taageero is-gaarsiinta wanaagsan iyo dhisida xidhiidka wax ku ool ah. Habka ka qayb qaadashada ee mashruuca wuxuu noqon doonaa mid loo dhanyahay. Dhamaan daneeyayaasha waxaa lagu dhiiragelin doonaa in ay ka qayb qaataan hababka wadatashiga. Helida macluumadka oo loo simanyahay ayaa la siin doonaa dhamaan

daneeyayaasha. Dareen in loo lahaado baahiyaha daneeyayaasha ayaa ah mabda'a ugu muhiimsan ee hoos imaanaya xulashada hababka ka qayb galka. Fiiro gaar ah ayaa la siin doonaa kooxaha liita iyo kuwa danyarta ah, ayadoo la tixgelinaayo dareenka dhaqankooda.

- Ka qaybqaadasho micna leh: Xubnaha bulshada ayaa laga qayb galin doonaa nashqadeynta hawlaha mashruuc hoosaadka, aqoonsiga goobaha iyo kormeeridda hawlaha mashruuca, si kor loogu qaado fursadaha guusha mashruuca iyo si loo horumariyo aqbalaadda mashruuca iyo lahaanshaha.
- Habka falcelinta dareenka jinsiga ku salaysan: Awood-siinta haweenka iyo sinnaan la'aanta jinsiga ee dhanka hanaanka go'aamintu, waa mid farqi weyn u dhexeeyo, waana muhiim in la tixgeliyaa maanta. Daneeyayaashu waa in ay xaqiijiyaan ka qaygalka dumarka ee dhanka go' aan qaadashada. Kulanada talooyinku waxay xoogga saari doonnaan, doodo gaar ah oo la xidhiidkaa hoggamiyaasha dumarka, siiba kuwa meesha laga saaray ee aan talada laga qaygalin, iyo kuwo la shaqeeya gabdhaha yaryar (Wiilaal iyo gabdho) iyo kooxaha kale ee ku sugan khatarta. Hoggaanka dumarka waxa lagu dhiirigelin doonaa in ay fududeeyaan kulamada talooyinka marka ay suurtagal tahay.
- Mareeynta khataraha amniga: Iyada oo ay jiraan khataro amni oo aad ugu faafay bulshooyinka Soomaaliyeed, qandaraaslayda, iyo shaqaalaha mashruuca, ayaa haddaba ayaa si taxaddaran loo qiimayn doonaa loona maareyn doonaa. Isticmaalka xogaaga amni xilliga safarka ayaa la samayn doonaa, iyada oo la waafajinaya qoraalka hab-dhaqanka wanaagsan ee Bangiga Adduunka, oo ku saabsan qiimaynta iyo maaraynta khataraha jira.

4.0 QORSHAHA KA QAYBGALKA DANEEYAYAASHA

4.1 Barnaamijka Ka qaybgalka Daneeyayaasha

43. Ka qaybqaadashada daneeyaha waa hab loo dhanyahay oo lagu wada jiro, taas oo ay qasab tahay in la fuliyo inta mashruuca uu jiro. Barnaamijkan wuxuu dulmar ku sameyn doonaa: Ujeedka iyo waqtiyaynta; istiraatijiyad lasoo bandhigay oo xambaarsan, shaacinta macluumadka (goorta iyo sida); istiraatijiyadda loo soo bandhigay ee wadatashiga (marinada ay tahay in la isticmaalo, iyo inta jeer); istiraatijiyada la soo jeediyay, si loogu daro fikrada kooxaha nugul; waqtiyada jadwalka; dib u eegista faalloyinka iyo marxaladda mustaqbalka ee mashruuca. Shaxda 3-aad, waxay soo bandhigeysaa hawlaha ka qaybqaadashada daneeyaha ee muhiimka ah, inta lagu guddo jiro marxalada diyaarinta, hirgelinta iyo ilaa xiritaanka mashruuca.

Shaxda 2: Habka Wadatashiga ee Daneeyayaasha

Marxaladaha Wadatashiga	Ka Qaybgalayaasha talinta Mashruuca		Habka Wadatashiga	Natiijada la Filaayo
	Maamulka Mashruuca	Daneeyayaasha iyo ka faa'idaystayaasha mashruuca, oo ay kamid yihiin shaqsiyaadka danyarta ah iyo kooxaha.		

Wadatashi ku saabsan diyaarinta dukumeentiyada mashruuca ee qoraal-fikirka iyo qiimaynta	Hoggaaminta WHKHB iyo shaqaalaha farsamada. Hirgelinta mashruuca/qaybaha isku duwida. Lataliyayaasha mashruuca, (Khubaro farsamo, Khabiirada maaraynta mashruuca, ilaalada bulshada iyo deegaanka, khabiirada maaliyadda iyo soo iibinta. Dawlad, wasaaraddaha, waaxyaha iyo haay'adaha.	Qaramada Midobay, Ururada Bulshada, Saaxiibada horumarinta, iyo jaamacadaha	Kulamada hal-hal ah. Aqoon is-waydaarsiga khuseeya ay ka qay baadashada daneeyayaasha. Kulan khadka ah ayadoo la isticmaalaayo WeBex, Skype/Zoom/Teams, iyo wax lamid ah. Kulamo fool ka fool ah shaqalaha mashruuca ah ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiidkata kulamada tooska ah iyo sidoo kale waxay hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada ee Qoraalka Farsamada ee latashiga Dadwaynaha ee WB).	Ka qaybqaadashada horumarinta mashruuca iyo hababka loo dhanyahay. Casharadii laga bartay yaraynta khataraha bulshada iyo deegaanka iyo saamaynta lagu tix geliyay nashqada mashruuca. Heshiis ku saabsan ka faa'idaystayaash] a bartilmaameedka u ah mashruuca iyo hay'adaha hirgelinta. Shaqaalaha waxaa lagu tababaray/wacyi geliyay qalabka iyo hababka bangiga adduunka. Hel fahan hordhac ah oo ku saabsan baaxada mashruuca, siyaasadda ku habboon, sharciyada loo baahanyahay iyo daneeyayaasha ay khusayso.
La tashiga kadib ansixinta mashruuca iyo waxtarnimadiisa	Hogaanka WHKHB iyo shaqaalaha farsamada. Hirgelinta mashruuca/qaybaha isku duwida. La Taliyayaasha mashruuca (Khubaro farsamo, Khabiirada maaraynta mashruuca, ilaalada bulshada iyo deegaanka, khabiirada maaliyadda iyo soo iibinta. Dawlad wasaaradaha, waaxyaha iyo hay'adaha	Dawlada somaliland Daneeyayaasha kale hirgelinaya mashaariicda la xidhiidkata.	Kulan khadka ah, ayadoo la isticmaalaayo WeBex, Skype/Zoom/Teams. Kulamo fool ka fool ah (PIU ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiidkata kulamada tooska ah, waxayna hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada eek u jira/ka imanaya Qoraalka Farsamada ee la Tashiga Dadwaynaha ee WB). Ku darista arrimaha iyo cashsrada la bartey bug-gacmeedka Shaqada mashruuca	Wacyigelinta lagu abuuray nashqada mashruuca iyo tallaabooyinka yaraynta ee E&S. Dhamaan daneeyayaashu in ay joogaan/xaadir ahaadaan. POM waxay faahfaahinaysaa habka talada loo dhan yahay iyo maareynta khataraha la xidhiidkaa E&S..
Xulashada iyo xaqiijinta goobaha/meelaha hadda jira iyo kuwa cusub ee mashruuca.	Kooxda mashruuca ka shaqanaysa Lataliyayaasha mashruuca	Ururada Bulshada Hogaamiyaasha/od ayaasha bulshada.	Ogeysiisyada dadweynaha Kulamo fool ka fool ah (SHAQALAHA MASHRUUCA ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiida kulamada tooska ah, waxayna hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada eek u jira Qoraalka Farsamada	Xulasho ku haboon goobaha mashruucya oo kusalaysan baahida jirta iyo sinnaanta. Khatarta E&S ayaa la aqoonsaday, lana yareeyay/maareeyay. Qiimaynta koowaad ee aragtida dadka deegaanka ee aaddan suurtagalnimada faa'idoonyinka iyo halisaha ka iman kara mashruuca. Lahaanshada bulshada iyo waaristeeda/sii jiritaankeeda.

			ee latashiga Dadwaynaha ee WB). Kulan khadka ah ayadoo la isticmaalaayo WeBex, Skype/Zoom/Teams.	Guddiyo loo dhan yahay ayaa loo sameeyay mashruuca.
Baaritaanka mashruuc hoosaadka mashaariicda ee lasoo jeediyayay.	habiirada deegaanka iyo bulshadada iyo kooxda farsamada ee SHAQALAHA MASHRUUCA,	Kooxaha la saameeyay, waxay ka koobanyihiin: IDPs, kooxaha laga tirada badanyahay, Xoolo-dhaqatada guurguurta, dumarka, dadka nafaad ah iyo wixii la mid ah. Ururada Bulshada Hogaamiyaasha/odayaasha bulshada Xogogogaalyaasha/Xog ogaalka muhiimka ah	Ogeysiisyada dadweynaha Kulamo toos ah (ayadoo la adeecaayo tilmaahaha/hagayaasha dawlada ee ku sabsan Covid-19.)	Aqoonsashada halisaha iyo maaraynta E&S, si loo xoojiyo hirgelinta mashruuca.
ESMPs: Daraasaad qotodheer oo ku saabsan khataraha iyo faa'iidooyinka, ayadoo la tix gelinaayo, kuwa xaaladaha sababay ama hoggaaminaya is afgaradaka bulshada.	Shaqalaha mashruuca/WHKHB Lataliyayaasha mashruuca Khabiirada bulshada Saraakiisha kale ee dawlada ee aqoonta leh.	Wuxuu saamayn karaa shaqsiyaadka iyo kooxaha. Ururada Bulshada iyo ururada aan dawliga ahayn ee deegaanka ku salaysan Bulshada Hogaamiyayaasha/odayaasha Dadka xog-ogogaalka ah.	Kulamo sarmi ah/aan rasmi ahayn waraysiiyo Dood kooxeedyo diiradda arin gaar ah la saarayo dawaladd somaliland SHAQALAHA MASHRUUCA ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiidkata kulamada tooska ah, waxay hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada, ee ku jira Qoraalka Farsamada ee la Tashiga Dadwaynaha ee Bangiga Adduunka (WB). Dood ku saabsan saamaynt khaaska ah, bedelaadyo, iyo dhimid iyo wixii la mid ah.	Qorshaha adag ee E&S, maamul iyo waajibaadka cad ee mashruuca shaqaalaha iyo qandaraaslayaasha Dukumeenti cad oo ku saabsan heshiisyada bulshada iyo hababka wadatashiga Diiwaangelin cad oo lagu sameeyo heshiisyada iyo hanaanka talooyinka ee bulshada.
Hirgelin	(Khabiirada bulshada) Lataliyayaasha mashruuca Dawlada somliland, Wasaaradaha, Waaxyaha iyo Hay'adaha	Shaqsiyaadka iyo kooxaha danyarta ah Bulshada iyo kooxaha bulshada Hogaamiyaasha/odayaasha iyo daneeyayaasha kale Ururada aan dawliga ahayn iyo	Hirgelin Kormeerka Guddiyo (rasmi mise rasmi ahayn), kulamo toos ah. (SHAQALAHA MASHRUUCA ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiidkata kulamada tooska ah, waxayna hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada, ee	Yaraynta iyo maaraynta khataraha bulshada iyo deegaanka, taas o oleh waajibaad cad. Xal degdeg ah ee arrimaha iyo cabashooyinka Hirgelin hufan ee qorshaha ka qayb galinta Macluumadka ku saabsan horumarka mashruuca waa lasoo gudbiyay.

		Ururada Bulshadu leedahay	ku jira Qoraalka Farsamada ee la Tashiga Dadwaynaha ee WB). Ogaysiisyada dadwaynaha Isticmaalka daabacaada iyo elekirooniga ee warbaahinta	Fikradaha iyo aragtida ee ka faa'idaystayaasha bulshada oo ku saabsan mashruuca iyo hormarkiisa ayaa la helay.
Kormeerka iyo Qiimaynta	SHAQALAHA MASHRUUCA (khabiirada bulshada) Lataliyayaasha	Dadka xiisaynaya iyo kuwo uu saameeyay mashruucu, kuwaas oo ay ku jiraan danyarta. Ururada bulshadda iyo ahayaadaha	Ka qaybgalka rasmiga ah ee dib u eegista iyo kormeerka doodaha. Doodaha Kooxaha Diiirada Lagu saaro mawduuc gaar ah somlaliland. SHAQALAHA MASHRUUCA ayaa qiimayn doonta xaalada Covid-19 ee la xidhiidkata kulamada tooska ah, waxay hagid ka qaadan doontaa tilmaamaha Covid-19 ee Dawlada ee Qoraalka Farsamada ee latashiga Dadwaynaha ee Bangiga Adduunka (WB). Su'aalaha Waraysiyo Kulan khadka ah, ayadoo la isticmaalaayo WeBex, Skype/Zoom/Teams.	Aqoonsiga iyo xallinta arrimaha fulinta iyo cabashooyinka. Waxtarka SEP iyo qorshaha ka mid noqoshada. Natiijooyinka mashruuca ayaa la aqoonsaday, kaydiyay oo la sheegay/la faafiyay iyadoo la adeegsanaayo luuqada iyo hababka ay heli karaan daneeyayaasha oo ay kamid yihiin kuwa danyarta ah.

1.2 Shaacinta Macluumaadka Mashruuca

44. Macluumaadka ayaa la uruurin doonaa, kadibna lala wadaagi doonaa daneeyayaasha muhiimka ah, ayadoo la isticmaalayo habab kala duwan. Shaqlaha mashruuca ayaa masuul ka ahaan doonta xaqiijinta arintaas, si uu macluumadka u gaaro daneeyayaasha waqti ku habboon, iyadoo loo maraayo jidka ugu sahlan, uguna fudud. Jawaab- celinta daneeyayaasha ayaa la eegi doonaa, loona fiirsan doonnaa horumarka ay samaynayaan, si loo xaqiijiyo qulqulka macluumaadka xoogan oo joogtada ah. Shaxda 3-aad, waxey soo bandhigaysaa, soona koobeysaa macluumaadka la shaaciyay ee mashruuca. SEP-ta, waa dukumiinti nool (Waxna lagu dari karo, waxna laga badali karo). Tusaale, waxa laga yaabaa oo dhici karta, in la casriyeynkaro ama la bedeli karo, iyadoo la raacaayo maalgelinta iyo fikradaha daneeyayaasha mashruuca.

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
Qiimaynta ka hor						
Dukumiintiyo qabyo ah ayaa lala wadaagay daneeyayaasha muhiimka, si ay uga soo jawaba-celiyaan faalooyinkooda ku saabsan aqoon isweydarsiga la tashiga daneeyayaasha Shaacinta dukumiintiyada mashruuca (PAD, ESMF, RPF, SEP, ESCP)	Mareegyo - WHKHB iyo WBG Aqoon isweydaarsiga daneeyayaasha ee khadka. Soo koobid fudud oo ku saabsan waxyaabaha muhimka ah ee mashruuca SEP	Dhamaan daneeyayaasha muhiimka ah	WHKHB Shaqlaha mashruuca	Heer Qaran	Maalmo shaqo ee lagu heshiiyay	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay
Qiimaynta ka dib						
Xayeeysiinta ogolaanshaha mashruuca iyo qorshaha horumarinta	Aqoon iswaydaarsiga daneeyayaasha ee S/land Fariimaha maqal-araga ee mashruuca. Sida Macluumaadka (raadiyaha, TV-ga oo ku baxaya luuqadaha dadka deegaanka oo kala duwan). Sheekooyinka wargeysyada iyo kuwa soo raaca Waxyaabaha la daabacay oo ku saabsan macluumaadka mashruuca Baraha Bulshada (Twitter, Facebook, Instagram, WhatsApp) iimeellada	Dhamaan daneeyayaasha muhiimka ah	WHKHB Shaqlaha mashruuca Khabiirka isgaarsiinta Khubarada bulshada	Heer Qaran	Bil ka hor inta aan la bilaabin soo bandhigista.	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
	War-saxaafadeed khudbooyin Mareegaha (J S/LAND and, WBG)					
Shaacinta dhamaan dukumiintiyada mashruuca. Taas oo ay kamid tahay soo koobidda lagu sameeyay af Somaali (PAD, ESMF, RPF, updated SEP, LMP, GBV/SEAH Qorshaha Waxqabadka, Xeerarka Anshaxa (CoCs), ay kamid yihiin kuwo kale, ayadoo laga reebayo qiimaynta iyo maaraynta qorshaha iyo khatarta amniga. Dukumiintiyada la shaaciyay waxay bixin doonaan macluumaad cad oo ku saabsan xadgudub iyo waliba sida ay xadgudubka loo war geliyin karo. Macluumaadka ku saabsan GBV/SEAH, wuxuu ka koobnaan doonaa adeeg bixiyaasha GBV ee deegaanka, sidii loola xidhiidkai lahaa iyo adeegyada taageeroee la siiyay.	Mareegaha - WHKHB iyo WBG Soo koobid kooban ee waxyaabaha muhiimka ee mashruuca SEP Fariimaha maqal-araga ee mashruuca (Raadiyo, TV oo kubaxa luuqado kala duwan) Sheekooyinka wargeesyada/kuwa soo raaca Baraha bulshada (twitter, Facebook, Instagram WhatsApp) Iimeelo Warsaxaafadedyo khutbooyin Shirarka bulshada Doodaha diirad saarka arimaha gaarka ah, ee ay ku jiraan kooxaha haweenka Diiradda Dood kooxeedka Fariimaha farabadan ee moobaylada	WHKHB iyo dhamaan saaxiibada ku lug leh mashruuca Loo ogol yahay in ay heli karaan dhamaan qaybaha danaaynaya Horumarka iyo qaybinta warqadaha mashruuca ee daabacan.	WHKHB PIU Koxda Bangiga Adduunka (WBG)	Heer Qaran.	24 saacaddood ka hor, inta aan mashruucu la daahfurin. Waraaqaha muhiimk ah, xeer hoosaadka iyo hababka shaqada ayaa loola wadaadi doonaa bulshada si joogto ah, inta lagu guddo jiro kulamada.	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay
ɫilliga Diwaangelinta						
	Wareysiyada muhiimka ah ee lala yeeshay	Xubnaha bulshada ay ka mid yihiin,		Heer Deegaan	Markii loo baahdo	As they come in

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
Soo saarista hawlaha mashruuca.	daneeyayaasha muhiimka ah Doodaha bulshada (ayadoo loo maraayo kulan ka dadweynaha and kulamada wicitaanka raadiyaha), kuwaas oo ay ka mid yihiin baaritaanka, kor uqaadida wacyi gelinta ee ku saabsan SEAH iyo habka GM iyo Heshiisyada Isfahamka iyo heshiisyada dhulka oo lagu qoray warbixinnada ilaalinta ee kooban ee CESMPs ESIAs la daabacay, lana shaaciyay. Wargeysyada. Sheekooyinka wargeysyada iyo wixii soo raaca Baraha bulshada (twitter, Facebook, Instagram WhatsApp) Iimeelo Warsaxaafadeedyo khutbooyin Fariimaha farabadan ee moobaylada	kooxaha tabarta daran iyo kuwa dhibaataysan. Waaxyaha dawlada Guddiga Bulshada ee Mashruuca Maamulada Jaamacadaha iyo kooleejyada. Guryaha warbaahinta	Wasaaradaha Biyaha ee SHAQALAHA MASHRUUCAs/ Khabiirka isgaarsiinta Khubarada bulshada iyo deegaanka Khubarada maaraynta mashruuca			
Waxyaabaha muhiimka ah ee mashruuca, horumarka, guulaha iyo casharada la bartay.	Dib u eegid sanadeed ay weheliso tahay jawaab-celinta bulshada. Aqoon iswaydaarsi sanadeedka	Dadka uu mashruuca saameeyay iyo hay'adaha iyo	WHKHB PIU	Heer Qaran	Saddex bile ah	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
	daneeyayaasha iyo dawlada TV-yada/Goobaha raadiyaha/firfircoonida iyo ogeysiisyada. Waxyaabaha la daabacay (wargeysyada iyo warqadaha xayaysiinta) Shirarka lagu qabto hoolasha magaalada Sheekooyinka wargaysyada iyo wixii soo raaca Baraha bulshada (twitter, Facebook, Instagram WhatsApp) iimeelada War-saxaafadeedyada Khudbooyin Fariimaha teleefoonka gacanta	dhinacayada danaynaya daneyaysha Bank addunka	Khabiirada Bulshda			
Cabashooyinka/boggaadinta kusaabsan hirgelinta mashruuca iyo GBV/SEAH	Diwaanka iyo warbixinta ka imaanaysa qofka wakiilka qaran ah ee GM. Goobaha ay wakiilada heer deegaan ilaa degmo, kusoo gudbinayaan cabashooyinka ee xarunta dhexe somaliland.	Helayaasha macluumadka iyo adegyada Maareeyayaasha xogta iyo macluumaadka	habiirada bulshada iyo khabiirada jinsiga iSHAQALAHA MASHRUUCA uddiga xallinta cabashooyinka	Qaran/	Tirada maalmaha shaqda lagu heshiiyey gudohood	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
	Adeeg bixiyaasha Rabshadaha ku salaysan Jinsiga (GBV). Shirarka bulshada Dood kooxeedda diirada saaraysa arimo gaar ah, oo aanay ka madhneyn kooxo dumar ah.					
	Sahan iyo indho-indheyn toos ah la xidhiidkata ka faa'idaystayaasha mashruuca.	Dhamaan daneeyayaasha ay kamid yihiin: kuwa tabarta daran iyo kooxaha danyarta ah.	WHKHB SHAQALAHA MASHRUUCA Sarkaalka isgaarsiinta Sarkaaalka M&E	Qaran Dawlad Gobaleed Deegaan	Joogto	2 toddobaad gudahooda ka dib markii la helay
ormeerka iyo Ka Warbixinta						
Jawaabcelinta bulshada ee waxtarka hababka kala duwan ee ka qaybgalka	Wareysiyada qaab-dhismeedka ah Sahmin khadka ah Sahminta Qanacsanaanta Qalabka Kormeerka Kobo ee GIS-ta.	Dhamaan ka faa'idaystayaasha kowaad ee mashruuca iyo dhamaan daneeyayaaash	WHKHB SHAQALAHA MASHRUUCA Khabiirada bulshada Sarkaalka Kormeerka iyo Qiimeynta (M&E).	Deegaan	Saddex bile ah	markay soo galaan
Dib u eegista iyo warbixinta saddex biloodka ah	Varbixinta horumarka waxaa ku jira dib u eegis iyo casharada laga bartay iyo soo koobista	Xafiisyada WHKHB ee heer federal iyo	WHKHB SHAQALAHA MASHRUUCA Sarkaalka M&E	Qaran/Dawlad goboleed	Saddex bile ah	As they come in

Shaxda 3-aad: Shaacinta macluumaadka mashruuca ee heerarka kala duwan ee wareeggamashruuca.

Macluumaadka la shaacinaayo	Habka la isticmaalay	Daneeyayaasha bartilmaameedka ah	Masuuliyadaha	Deegaanka	TWakhtiga loo qabtay wadaagista ducumentiyada	Twakhtiga loo qatay goaanka jawaab celinta faallooyink
	cabashooyinka iyo xalinta.	heer dawlad goboleed	Khubarada bulshada			

45. WHKHB iyo shaqlaha mashruuca waxey siin doonaaan daneeyayaasha macluumaadka sooyaalka iyo xogta farsamooyinka ee ku habboon mashruuca, kuna filan (7-10 maalmo shaqo), si ay daneeyayaashu u helaan wakhti ku filan oo ay ugu diyaar garoobaan bixinta jawaab celin sax ah

5.0 QORSHAHA KA MID NOQOSHADA

5.1 Noocyada Kooxaha Nugul iyo Kuwa Danyarta ah

46. Mashruuca wuxuu tixgelin gooni ah siin doonaa kooxaha danyarta, waxaana ka mid ah:-

i. Kooxaha laga tirada badanayahay;

ii. Dadka Gudaha ku Barakacay “IDPs”

iii. Kuwa ku nool miyiga fog fog ama meelaha rabshaduhu ay ka dhacaan ee aan haaysan adeeg bulsho iyo waxyaabaha assaasiga ah

iv. Bulshooyinka reer guuraaga ee xoolo-dhaqatada ah;

v. Dadka laxaadka la’;

vi. Haweenka laga dhintay iyo kuwa madaxda u ah qoysaska

4.2.9.1 Bulshooyinka Maxalliga ee Saxaraha ka Hooseeya, Taariikh ahaana aan si Fiican loogu Adeegin (SSAHUTLCs)

WHKHB waxay xaqiijin doontaa joogitaanka Saxaraha ka hooseeya ee Dhaqan dhaqameed aan la helin Taariikh ahaan. Bulshooyinka sida ku cad ESS7 si loo go'aamiyo ku habboonaanta heerka, iyo haddii kooxaha ku habboon shuruudaha ESS7 .Waxaa laga helaa dhinacyada fulinta qorshayaasha SSAHUTLC waxay u baahan doonaan in la diyaariyo. SAHUTLCs inta badan waxay leeyihiin dhibaatooyinka ka qaybqaadashada hababka horumarinta qaranka oo laga yaabo in aanay ka faa'iidaysan bangiga adduunku mashaariicda hab loo dhan yahay iyada oo aan la qaadin tallaabooyin firfircoon. SSAHUTLCs ayaa inta badan ka mid ah kuwa ugu badan dhaqaale ahaan iyo qaybaha bulshada ee nugul. Aqoonsigoodu iyo dhaqankoodu waa gaar oo ku xidhan dhulkooda iyo khayraadkooda dabiiciga ah, sidaa awgeed bay u nuglaadaan isbeddelada ka dhasha mashaariicda, tusaale, hanti-goosad. ama xaddidid gelitaanka. SSAHUTLCs inta badan ma awoodaan inay ka qaybqaataan oo uga faa'iidaystaan mashruucyada qaab ahaan taas dhaqan ahaan ku habboon, lagana yaabo inaan lagala tashan mashaariicda, taas oo si weyn u saamayn doonta noloshooda ama bulshooyinkooda, waxaana laga yaabaa in aysan helin faa'iidooyinka geeddi-socodka horumarinta, gaar ahaan haddii horumarku waxa uu saamayn ku yeelan karaa hab-nololeedkooda.

Gaar ahaan, bulshooyinka maxalliga ah ee dhaqameed, ESS7 waxay raadisaa inay hubiso in geeddi-socodka horumarku kobciyo ixtiraam buuxa ee dhinacyada ay khusayso xuquuqul insaanka, sharafta, hamiga, aqoonsiga, dhaqanka, iyo dabiiciga ah hab-nololeedyada kheyraadka ku salaysan; wuxuu kor u qaadaa faa'iidooyinka iyo fursadaha horumarineed ee waara, waa la heli karo, dhaqan ahaan ku habboon, oo loo dhan yahay; hela ogolaanshaha bilaashka ah, ka hor, iyo la wargaliyay ee ay saamaysay xisbiyada xaaladaha qaarkood; aqoonsada,

ixtiraama, ilaalisa dhaqanka, aqoonta iyo ku-dhaqanka ee dadka asaliga ah; waxayna siinaysaa fursad ay ula qabsadaan xaaladaha isbeddelka hab iyo waqti go'an oo ay aqbali karaan.

Somaliland, Baanka Adduunku kama kicin Hannaanka Hawlgelinta ee 4.10 Dadka asaliga ah. Mashaariicdii hore ee Somaliland, si ka duwan Soomaaliya ma jiraan kooxo nugul oo loo yaqaan 0.5 kooxaha, sida Aweer/Boni iyo Eyle, iyo suurtogalnimada qaar ka mid ah kooxaha Bantu/Jareer ayaa la kulmi kara. Shuruudaha lagu tixgalinayo SSAHUTLC ee hoos yimaada ESS7 oo aan ka jirin dhulalka Somaliland.

4.1.1.1 Kooxaha Kale oo Danyarta ah

[1]

Kooxaha laga tirada badanayahay sida Bantuu, Baajuun, Banaadiri, Reer Xamar, Reer Baraawe, ama koohaha xirfaddaha ku shaqaysta sida: Midgan/Gaboye, Tumaal, Yibir, Galgala), kuwaas oo lagu qiyaasay in ay matalaan saddex meelood meel tirada dadka Somaliland, ayaa waxaa socda in laga saaro ka qaybgalka siyaasada. Waxaa laga xiqiraa xuquuqo badan oo ay xaq u leeyihiin, sida: caafimaadka iyo waxbarashada iyo kuwo kale. Haweenka kasoo jeeda dadka laga tirada badanayahay ama ka mid ah Barakacayaasha Guddaha (IDPs), ayaa si khaas ah ay u saameeysay xuquuqdooda xadgudubyadan farahabadan labadan kooxood (Haweenka iyo xubnaha laga tirada badanyahay). Takooridda iyo kala soocida bulshada ee kooxaha nugul, waa mid ka mid ah awooddaha horseedka u ah barokaca baahsan ee dadka, kuwaas oo daba dheeraada iyo dhibka loogu jiro sidii xal waara loogu heli lahaa.

Beelaha laga tirada badan yahay ee Somaliland, waxaa loo qaadan karaa inay yihiin kuwa ka baxsan afarta qabiil ee waaweyn. Waxa jira saddex kooxood, kuwaas oo ah kuwa laga tiro badan yahay.
i) **Kooxaha Shaqada**- kuwani waa bulshooyinka, ay ka mid yihiin Gaboye, Tumaal iyo Yibir- waxaa dhaqan ahaan qabtaan hawl gaar ah, taas oo ay u tixgeliyeen qabiilada ugu waawaynSoomaalida in ay caado ahaan iyaga gaar u tahay. Waxey qabtaan shaqooyinkan: sameeynta hargaha, samaynta dheri dhoobka, Samaynta biraha, ugaarsiga iyo qaar kamid ah dhaqamada caafimaad ee soo jireenka ahaa, (ay kamid tahay samaynta Gudniinada Fircooniga- FGM). Bulshooyinkan waxaa laga helaa dalka Somaaliya oo dhan. Waxay maalin walba la kulmaan takoorid bulsheed oo daran. Guurka dhex mara dadka da'da yar ee bulshooyinkan kasoo jeeda iyo kuwa qabiilada waawayn, bulsho ahaan waa mid aan la aqbalin- iyada oo mararaka qaar ay dhacaan falal cawaaqib xumo reeba, kuwaas oo aargoosi ku salaysan. Waxa soo shaac baxda diidmo bulsho iyo hanjaab la xidhiidkata haddii xidhiidka guur dhexmaro, laba qof oo kasoo kala jeeda labada kooxood ee aan soo sheegnay.

5.2 Istiraatijyadda lasoo jeediyay si loogu daro Fikradaha kooxaha danyarta ah

47. Waxaa jira caqabado bulshadeed, dhaqaale iyo kuwo jireed, taasoo ka reebaysa shaqsiyaadka danyarta ah iyo kooxaha ka socda ka qaybgalka hawlaha iyo mashaariicda. Caqabadahaas oo ay kamid yihiin: la'aanta ilo dhaqaale, helitaanka macluumaad, goobaha shirarka aan la tagi karin, ceebeynta bulshada, ka warqab la'an iyo/ama wadatashi liita.

---

[1] Tan waxaa ku jiri doona dhammaan kooxaha ka baxsan afarta qabiil ee ugu waaweyn ee degmo gaar ah ama goob juqraafi ah dagan oo ay ku jiraan qowmiyadaha iyo kooxaha shaqada.

48. SEP-da waxey qeexeysaa sida kuwa danyarta ah looga qayb galin lahaa wadatashiyada inta mashruuca uu socdo, sidaa awgeed waxay awoodi karaan ka qaybgalaan la tashiyada nashqada, kuwaas oo u sahli doonna in ka mid noqdaan kafaa'idaystayaasha mashruuca. SEP waa la cusboonaysiin doonaa markii goobaha gaarka ah ee mashruuc-hoosaadka la aqoonsado, waxaanala tixgelin doonaa xiliga qaybinta korantada iyo kheyraadka ee kooxaha kala duwan iyo shaqsiyaadka goobaha mashruuca jooga. Habka ka qaybgalka daneeyayaasha waxa lagu wargelin doonaa khariidad dhamaystiran oo muujinaysa qaab dhismeedka bulshada iyo hoggaaminta mashruuca goobaha lagu beegsanayo, kuwaas oo falanqayn doona arrimaha bulshada dhaqdhaqaaqyada iyo qaababka qabiilka, jinsiga iyo ka saarista da'da ku salaysan iyo takoorida goobaha mashruuca.Layliga khariidaynta ayaa xaqiijin doona joogitaanka Dhaqan-dhaqameedka bulshooyinka deegaanka Saxaraha ka hooseeya ee aan loo adeegin/ wax loo qaban, sida ku cad ESS7, si loo go'aamiyo ku-dhaqanka qorshayaasha SSAHUTLC

49. Mashruuca wuxuu dejin doonaa xeelado maangal ah, si loo howlgeliyo bulshada ay khuseyso iyo daneeyayaasha kale. Sidoo kale in laga guuleysto oo la joojiyo ceebaynta bulshada, lana dhiirigeliyo iskujirta bulshada, meeshana looga saaro faquuqa iyo gooniyeynta.

50. Xulashada goobaha mashruuca waxay u baahantahay in lagu saleeyo tixgelin farsamo iyo baahiyo jirta, arintani waxay dhici doontaa kadib, marka la sameeyo qariiradeynta qabiilada iyo joogitaanka kooxaha laga tirada badanayahay iyo Barakacayaasha Guddaha (IDPs). Si kastaba ha ahaatee, iyadoo la ogyahay in ay jiraan meelo badan oo suuurtagal ah, kamidnoqoshada waa in la tixgeliyaa, khaas ahaan meelaha ay joogaan barakacayaasha guddaha (IDPs), haddii kale, waxa dhici karta in qabiilada laga tirada badanayahay la yaso, iyadoo ay ugu wacanatahay qabiilaysiga bulshada ka dhex jira.

51. Wadatashiyada loo dhanyahay ee bulshada iyo maaraynta qaab-dhismeedkoodu, waxay muhiim u yihiin guusha qorshaha kamidnoqoshadada. Ujeedooyinka aasaasiga waxay ahaan doonaan:

i. In la fahmo qaab-dhismeedka hawsha eek u aadan bulshooyinka.
ii. In la raadiyo talabixin/jawaab-celin si looga fogaado ama loo yareeyo suurtagalnimada samaaynta daran ee la xidhiidkata faragelinta qorshaysan;
iii. In la aqoonsado qaababka dhaqan ahaan ku habboon cibiraadaha yaraynta saamaynta
iv. In la qiimeeyo lana dhaqangeliyo fursadadaha dhaqaale, taasoo WHKHB ta ay ku hormarin karto si ay u dhamaystirto tilaabooyinka loo baahanayahay, si loo yareeyo saamaynta daran.

52. Khariidadeynta daneeyayaasha iyo Shaacinta macluumaadka, iyo latashiyada ayaa la sameyn doonaa, iyadoo loo dhigayo si dhaqan ahaan ku habboon iyo jinsiga ahaana waafaqsan, intaa waxa raaci doona in hab wadar-ogol loo qaabeyn doono, iyadoo ay ku lug leeyihiin wakiilada kooxaha iyo hay'adaha ay khusayso.

53. Wadatashiyada waxaa loo fulin doonaa si ballaran oo qoto dheer. Ugu horayntii, Ka hor inta la bilaabin hawl kasta oo mashruuca khusaysa, shaqlaha mashruuca ayaa waxay qabanqaabin doontaa latashiiyo lala yeelanaayo madaxda bulshada, Guddiyada horumarinta ee heer deeggaan ka jira iyo wakiilada kooxaha laga tirada badanyahay oo ku saabsan qaabaynta hawlaha mashruuca.

Wadatashiga waxa loo fulin doonaa si balaadhan laba marxaladood gudahood. Marka hore, ka hor inta aan la bilaabin mashruuc kasta, shaqlaha mashruuca waxay qabanqaabin doontaa la-tashiyo lala yeesho hoggaamiyeyaasha bulshada, ee heer deeggaan, guddiyada horumarinta iyo wakiilada kooxaha danyarta

ah oo ku saabsan baahida jirta iyo saamaynta togan iyo ta taban ee ku iman kara hawlaha mashruuca. Marka labaad, waxa la qaban doonnaa wadatshiyo si qoto dheer loo lafaguray oo ku saabsan sidii loog heshiin lahaa goobaha mashruuca uu ka fulayo. Intaa waxa raaci doona iyo sidoo kale heshiisyada beesha ee qoondaynta dhulka, aqoonsashada tallaabooyinka yaraynta khatarta deegaanka iyo bulshada, iyo heshiisyada wadaagga biyaha, iwm

54. SHAQALAHA MASHRUUCA waxay:

i. Waxey si baaxad leh u fududayn doonaan ka qaybgalka kooxaha laga tira badanyahay; odayaasha/hogaamiyaasha bulshada; iyo CBOs;

ii. In la siiyo kooxaha danyarta ah iyo shaqsiyaadka dhamaan macluumaadka ku habboon ee kusaabsan hawlaha mashruuca;

iii. In la qabanqaabiyo, lana sameeyo qaabab wadatashiyo, taas oo xaqiijinaysa hadallka xorta ah ee ku saabsan aragtiyahooda iyo waxa ay doorbidayaan;

iv. In la diwaaneliyo faahfaahinada dhamaan shirarka wadatashi ee kooxaha danyarta ah iyo kuwa liita ee ku saabsan aragtidooda ku aaddan howlaha mashruuca iyo saamaynta la xidhiidkata, gaar ahaan, mida daran;

v. In lala wadaago talo-bixin/jawaab-celin walba oo ay bixiyeen dadwaynaha bar-tilmaameedka ah; iyo

vi. In la siiyo shuruudaha guud ee la' isku raacay, kadib la tashiyadii la sameeyay;

55. Hubi in dhaqaale loo qoondeeyay fududaynta ka qaybgalka kooxaha danyarta ah, oo ay ku jiraan kooxaha naafada shirarka wadatashiga, la socodka mashruuca iyo hawlaha kale ee khuseeya. Mashruucu waa inuu xaqiijiyaa faa'iidooyinka kooxaha danyarta ah, iyadoo la hubinayo in lala tashaday, heli karaana habka gudbinta cabashooyinka oo ah mid ay ku kalsoonaan karaan, iyo in ay ka faa'idaysan karaan shaqooyinka mashruuca.

56. Arrimahan soo socda ayaa wax laga qaban doonaa inta lagu gudajiro marxaladda hirgelinta ee mashruuca:

i. Bixinta habka wax ku oolka ah ee hirgelinta kormeerkaku saabsan qorshaha Ka-wada-qaybgalka;

ii. Horumarinta hababka isla xisaabtanka, si loo xaqiijiyo faa'idooyinkii la qorsheeyay ee mashruuca, taas oo laga fiirinayo in ay helaan shaqsiyaadka danyarta ah iyo kuwa kale;

iii. In laga qayb geliyo Ururada Bulsahda (CBOs) iyo Ururada aan Dawliga ahayn (NGOs), kuwaas oo leh khibrad ku habboon, si ay u wajahaan, uguna adeegaan shaqsiyaadka danyarta ah/ kooxaha, ayadoo loo maraya horumarinta iyo hirgelinta qorshaha waxqabadka;

iv. In la xaqiijiyo qoondo miisaaniyadeed ku habboon kheyraadka ku aaddan qorshaha ka-midnoqoshada;

v. In la bixiyo farsamo caawineed, si loo wado hawlaha wax ka-qabashada baahida dadka danyarta ah; iyo

vi. In la xaqiijiyo ilaalinta kooxaha urur dhaqameedka bulshada danyarta ah, dhaxalkooda dhaqanka, iyo ururada siyaasada iyo bulshada ee sooyaalka ah, kuwaas oo u baahan in si gaar ah loo ilaaliyo.

6.0 HAB-FARSAMEEDKA CABASHADA

57. Ujeedada hanaanka cabashada (GM), waa in uu xoojiyaa isla xisaabtanka iyo in uu xaqiijiyo daah-furnaanta ka faa'idaystayaasha, kaas oo siinaya marino/jidad iyo qaabdhismeedyada mashruuca ee daneeyayaasha, si ay u bixiyaan jawaab-celin iyo/ama iyo in ay muujiyaan cabashooyinka la xidhiidkaa hawlaha iyo shaqooyinka mashruuca lagu taageero. Iyadoo la kordhinayo daahfurnaanta iyo isla xisaabtanka, GM-gu ujeedkiisu wuxuu yahay inuu yareeyo khatarta mashruuca ku aaddan ee haddana si aan ku talagal ahayn u saameeya muwaaddiniinta/ka faa'iideystayaasha. Waxay u adeegaysaa si leh jawaabcelin muhiim ah, iyo habfameed barasho ku dhisan oo ka caawinaya hormarinta saameynta mashruuca.

58. GM ta wuxuu ujeedkiisu tahay in uu wax ka qabto cabashooyinka la xidhiidkaa mashruuca wakhti ku haboon iyo qaab Daaha furan oo wax ku'ool ah. Macluumaadka kusaabsan GM-ta, waxay ahaan doonaan diyaar, waxana heli doona dhamaan qaybaha mashruuca uu saameeyay, dhinacyada daneynaya iyo kuwa liita iyo kooxaha danyarta ah. GM ta waxaa loo qaabeeyay qaab dhaqan ahaan ku haboon in uu ka jawaabo dhamaan cabashooyinka mashruuca laga soo gudbiyaya. Habkan xallinta cabashooyinka kaama reebeyso hababka xallinta garsoorka iyo maamulkiisa.

6.1 Noocyada Cabashooyinka:

59. Cabashooyinka waxaa soo jeedin kara daneeyayaasha ay ka mid yihiin: saaxiibada dhow, qandaraaslayaasha maxalliga, xubnaha bulshada ee meesha uu mashruuca ka socdo ku dhaqan ama xubnaha dadwaynaha guud uu khuseeyo qaab kasto oo mashruuca hirgelinta uu ahaado. Cabashooyinka suurtagalka waxaa kamid ah:

i) Xulashada goobaha laga qabanaayo shaqada mashruuca;

ii) Cadaaladda qandaraas bixinta;

iii) khayaanada ama arrimaha musuqa;

iv) Kamidnoqoshada;

v) Saamaynta bulshada iyo deegaan;

vi) Tayada arrimaha adeega;

vii) Isticmaalka liita ee qarashaadka;

viii) Rabshada/ xasaradda ku Salaysan Jinsiga (GBV) iyo Ka Faa'idaysiga ku yimaadda Galmada, Xadgudubka iyo Dhibaateynta (SEA);

ix) Shaqada qasabka ah, ay kamid tahay ka ganacsiga dadka iyo ku shaqaysiga maxbuuska.

x) Shaqaaleyta caruurta; iyo

Xi) Hanjabahaadaha loo jeedinayo shaqsiga iyo badbaadada bulshada

6.2 Qaabka iyo Geedi socodka GM

60. Sida ku xusan heerarka Bangiga Aduunka, hab farsameedka cabashada (GM-), waxay ka barbar shaqayn doontaa Qorshaha Hawlaha ee GBV/SEAH, taas oo ay ka mid tahay: ka warbixinta iyo tilmaamaha gudbinta (la darsey ESMF-ta). GM-ta sidoo kale, waxa si lamid ah ay ka barbar shaqayn doontaa shaqaalaha gaarka ee GMs, kuwaas oo lagu muujiyay LMP-da.

61. WHKHB waxay lahaan doontaa mas'uuliyada kormeerada, kuwaas oo la xidhiidkaa xalka dhamaan cabashooyinka hawlaha mashruuca, iyadoo loo tixraacaayo shuruucda J S/LAND, heerarka deegaanka iyo bulshada ee Bangiga Adduunka, oo si toos loogu qeexay GM-ta

61. Guddiga Xallinta Cabashooyinka (GRC) ayaa lagu dhisi doonaa shaqlaha mashruuca ah 6 bilood kadib, marka la arko mashruuca waxtarkiisa uu gudoominaayo maareeyaha mashruuca. Shaqaalaha ku habboon ayaa lagu dari doonaa. Shaqaale la xidhiidkaa hawsha ayaa lagu dari doonaa kolba sida ay suurtagal u noqoto, iyadoo ku xidhan cabashada ka timaada (wax iibsiga, lacagta, kormeerka iyo qiimeynta, La taliyaha Rabshadaha ku salaysan jinsiga GBV iyo xidhiidka xogta).

Khabiirka bulshada waxay uruurin doonaan qoraalada shirarka, waxayna dabagal ku samayn doonaan hab-xallinta cabashada. GRC waxay la kulmi doonaan bil kasta, si ay dib ugu eegto nidaamka cabashooyinka yaryar, waxay xaqiijin doontaa dhamaan bulshada in ay ka warhaayaan nidaamka iyo mashruuca. Shirar degdeg oo heerka WHKHB iyo SHAQALAHA MASHRUUCA ayaa la qaban doonaa haddii ay jiraan cabashooyin muhiim ah oo u baahan in wax laga qabto. Cabashooyinka muhiimka ayaa lagu muujin doonaa buug-gacmeedka ee Habxalinta farsamo (GM.) Cabashooyinka halista ah ama daran ee ku lug leh waxyeelleynta dadka ama deegaanka, ama kuwa halis ku keeni kara sumcada mashruuca, ama kuwo ka kaca ee kharta ku ah samcadda mashruuca, intaas kadib khabiirka bulshada ee mashruuca ayaa si degdeg ah u ogaysiin doona khabiirka bulshada ee J S/LAND, ama madaxa mashruuca-da, kuwaas oo iyaguna u sheegi doona/ ku wargelin doona Bangiga Adduunka muddo ku siman 48 saacaddood, sida ay qorayaan shuruuddaha tabinta dhacdooyinka la xidhiidkaa deegaanka iyo bulshada (ESIRT)

.

62. Dhamaan qandaraslayaasha waxaa laga rajaynayaa in ay wacyigeliyaan shaqaalahooda mashruuca. Waa in ay haystaan qof habka cabashada ka shaqeeya (GM) , kaas oo ogaan doona, loona soo gudbin doono cabashooyinka lala xidhiidhka inaayo dhismaha iyo shaqaalahooda iyo in ay dhaqan-geliyaan cabashooyinka qaab-dhismeedka u gaar ah shaqaalahooda (sida lagu dhex faafaahiyay LMP).

63. Heerka bulshada, gudigga degaanka ee mataalada xooggan ku dhex leh kooxaha danyarta ah ayaa heli doona cabashooyinka sida tooska ah uga imanaya bulshada, qandaraslayaasha, iwm. Cabashooyinkaas waxa loo gudbin doonnaa khabiirka arrimaha bulshada ee mashruuca, si uu uga qeybqaato xallinta iyo dabagalka. Jaantuska 1, waxaa uu soo bandhigaayaa qaabdhismeedka uu u isticmaali doono mashruuca maareynta cabashooyinka.

Jaantuska 1: Habraaca cabashooyinka ee mashruuca

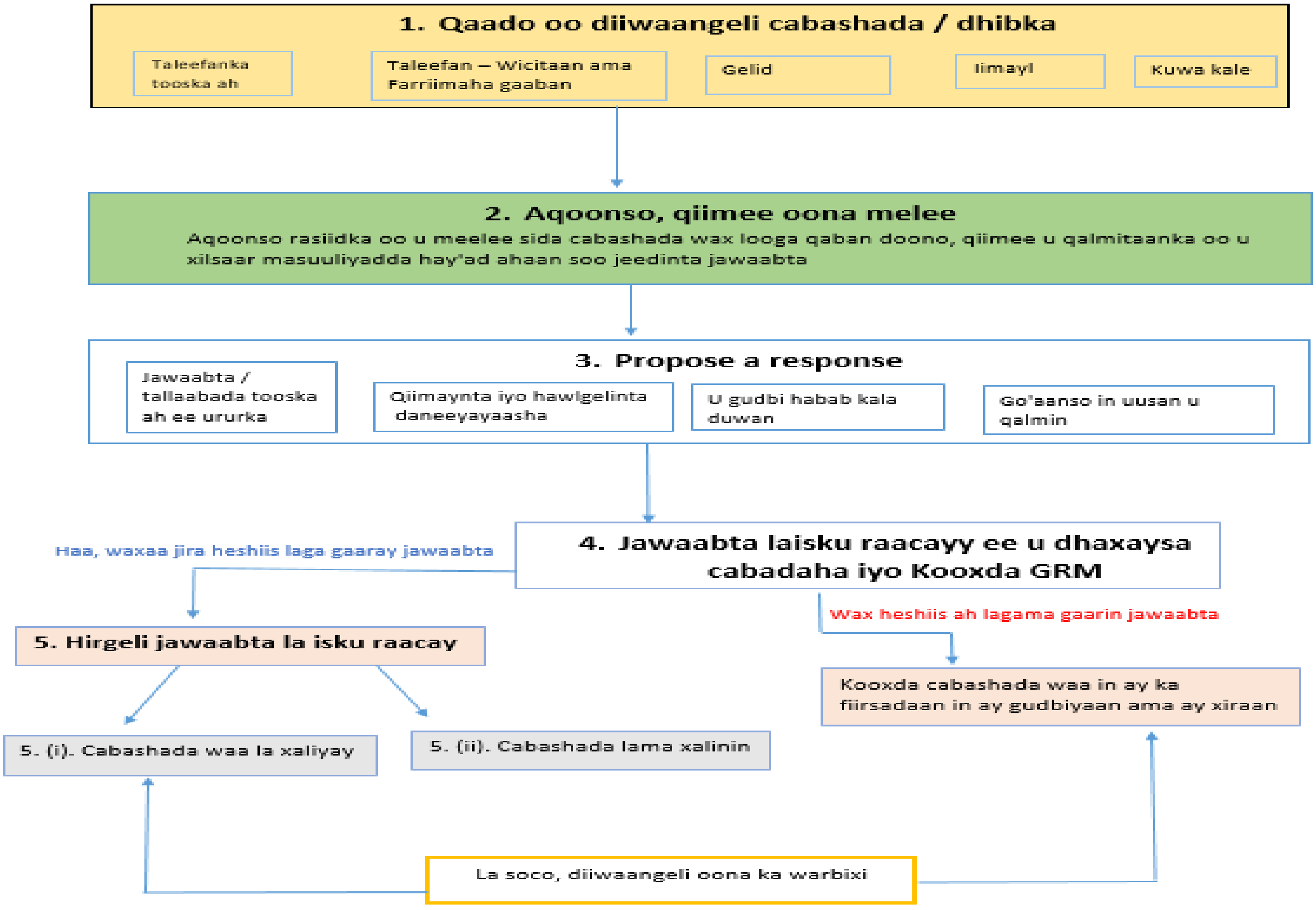

6.3 Tacaddiyada ku Saleysan Jinsiga

64. kiiisaska GBV/SEAH waxaa lagu soo wargelin karaa iyadoo lasoo marinayo mashruuca guud ee GM. Si kastaba ha ahaatee, marino dheeraad ah oo warbixinta lagu gudbiyo ayaa la aqoonsan doonaa iyo waxaana lagu soo dhex dari doonaa GM-ta (faahfaahinta waxaa lagu bixin doonaa qorshaha waxqabadka). Qofka GBV ka badbaaday wuxuu xor u yahay xaquuqna u leeyahay in ku wargeliyo dhacdada qof walba: xubnaha bulshada; shaqaalaha mashruuca; maareyaha kiiska GV; ama adeeg bixiyaha. Ayadoo la tixgelinaayo dabeecada xasaasiga ee GBV, GM-ta waxay bixin doonta qaabab kala duwan oo lagu soo gudbiyo cabashooyinka, sida: teleefoonka, fariimaha qoran iyo emaylka. Dhamaan shaqaalaha ay khuseyso ee mashruuca waxay heli doonaan tababar ku saabsan maaraynta cabashooyinka GBV/SEAH iyo hababka gudbinta, sida habboon inta lagu guddo jiro marxaladda bilawga mashruuca iyo ka qayb ahaan xirmada soo dhawaynta shaqalaha. Qofka ugu muhiimsan GM-ta ayaa lagu

tababari doonaa hab-raacyada ay ka mid tahay gudbinta, wargelinta iyo hab-raacyada ogolaanshaha la ogaysiiyay, si uu u helo kiisas kaas qaab ku haboon iyo isla markiiba uu u gudbiyo nadaamka gudbinta ee GBV/SEAH. Qofka ugu muhiimsan GBV wuxuu xaqiijin doona jawaab ku habboon, asagoo: (i) siinaya deegaan daryeel nabdoon leh, kaas oo ixtiraamaya sirta iyo rabitaanka badbaadaha; (ii) haddii badbaadaha uu ogolaado, hel ogolaanshihiisa saxda ah, kadibna oo samee gudbin; (iii) bixi macluumaad lagu kalsoonaan karo oo dhamaystiran oo ku saabsan adeegyada la heli karo iyo taageerada la siiyo kuwa ka badbaaday GBV/SEAH.

65. GM ta waxey soo jeedineysaa astaamahan muhiimka ah ee soo socda oo ku saabsan ka hortagida GBV,SEAH: (i) dhisid tiim haween oo ku salaysan heerka bulshada, kuna shaqeeya maareynta cabashada, si loo fudadeeyo ka warbixinta xogta si amaan ah; (ii) xog gudbinta leh marinno badan, si loo helo cabashooyin (marinno la go'amin doono ka dib la-tashiga bulshada); (iii) ku xali cabashooyinka meesha adeegga lagu bixiyo, si loo dhimo macluumaadka iyo qarashaadka iyo marinnada xog gudbinta ee xasaasiga, kuna salaysan jinsiga ; iyo (iv) Adeegso xadhiidhka adeegyada GM ee heer bulsho, si loo abuuro ka warqabka GBV/SEAH,tani waxay suurta gelinaysaa dadka mashruuca uu saameeyay in ay kaydiyaan cabashooyinka.

66. ka- faa'iideystayaasha iyo bulshooyinka guud ahaan waxay dhiiragelin doonaan in ay soo gudbiyaan dhamaan kiisaska la xidhiidkaa GBV/SEAH, taas oo loo marayo habka gudbinta iyo hab xallinta cabashooyinka. Tani waxay si faafahsan uga muuqan doonta dhamaan shirarka wacyigelinta, sidoo kalana waxay ay qeyb ka haan doontaa macluumaadka si waadax loo shaacinaayo. Habka gudbinta waxaa xaqiijinaya badbaadiyaasha ay helaan adeegyada laga marmaanka ah ee ay u baahan karaan. Adeegyadaas oo ay kamid yihiin: caafimaadka, sharciga, la-talinta iyo in kiisaska loo gudbiyo booliiska haddii badbaadiyaha uu doorto sidaas. Nidaamka rasmiga ah ee shaaciyintooda ka warbixinta, iyo ka jawaabista kiisaska la xidhiidkaa GBV/SEAH, waxa lagu qeexi doonnaa qorshe hawleedka GBV/SEAH iyo GBV/SEAH.

67. Haddii kiiska GBV/SEAH-da la soo wargeliyo ayada oo loo maraayo mashruuca GM, qofka masuulka GM ee heerka ku habboon ayaa u gudbin doona kiiska SHAQALAHA MASHRUUCA, muddo ku siman 24 sac guddahood. Intaa waxaa dheer, kiisaska SH ayaa laga war bixin doonaa ayadoo loo maraayo GM-ta shaqaaalaha, haddii ay quseeyso shaqaala toos ah ama shaqaala ka socda qandaraasle hooseeya, Saaxib NGO ah ama xitaa shaqaale bulsho, ayada oo la raacaayo habka ku salaaysan badbaadada. SHAQALAHA MASHRUUCAs waxaay masuul ka ahaan doontaa qabashada kulamada wacyigelinta ee qandaraaslayaasha iyo kuwa ugu muhiimsan ee alaabta geeya ayada oo loo raacayo anshaxa habka dhaqanka, waajibaadka iyo hawlaha kor u qaadida ka warqaabka bulshooyinka dhexdooda. Dhamaan wargelinta ku saabsan GBV/SEAH waxay xadidi doonaan macluumaadka ayadoo loo tixraacaayo badbaadaha rajadiisa quseeysa qarinta xogta sirta ah, waa haddii badbaaduhu uu ogaalaado warbixin dheeraad ah. Macluumaadka ayaa lala wadaagi doona keliya ayadoo lagu saleenaya baahida loo qabo in lagu garto dhacdada asalkeeda, iyadoo waliba la ilaalinayo dhamaan macluumaadka sirta ah, kuwaas oo sababi kara ogaanshaha qofka badbaaday iyo haliskasta oo soo wajihi karta, sida aargoosi iwm.

Shaxda 5-aad: Hababka iyo Qaab-dhismeedka Xallinta khilaafaadka

T/T	talaabo	Sharaxaada habka	Waqtiga go'an	Mas'uuliyad
	Qaab-dhismeedka hirgelinta GM	• Guddiga xallinta cabashada (GRC) ayaa la dhisi doonaa heer heer J S/LAND, kuwaas oo uu guddoomin doonnaan maareeyaha mashruuca. Khabiirrada bulshada heer J S/LAND iyo heer • , waxay heli doonaan cabashooyinka, ayagoo isticmaalaya waddooyin kaladuwan iyo in lagu wargeliyo, ayadoo lalaltashanaayo haay'adaha ku habboon gaarsiinta heerrar kala duwan, ayadaoo lagu salaynaayo cabashooyinka. Guddigan (GRC)da waxay kulmi doonaan 2 bilood oo kasta, si ay dib ugu sameeyan jaqada habka cabashada (GM) iyo diiwaanka cabashooyinka • Guddida bulshada, tusaale, Guddiyada Horumarka Xaafadaha (VDCs) sidoo kale waxay lahaan doonnaan xarumo cabashooyinka ka shaqeeya.	Inta uu socdo hirgelinta mashruuca	Maarayaash a mashruuca heer J S/LAND
	Cabasha qaadasha	• Cabashooyinka waxaa lagu gudbin karaa iyadoo la deegsanayo wadiiqooyinkan; teleefoonka, fariin qoraal ama iimelka, khadka teleefonka gacanta ee lacag la'aanta ah, sanduuqyada cabashada, iyo ciwaanada iimeelada, mareegta iyo shaqsi ahaan xafiisyada mashruuca.	Inta uu socdo hirgelinta mashhruuca	Khabiirada bulshada
3	Qaatayaasha, kalasoocida iyo meelaynta	Cabasha kastoo oo la helo, waxa loo xawilaa GRC, waxaana lagu diiwaangeliyaa diwaanka GM, iyo waxaa loo kala saaraa sida ay cabashooyinku u kala duwan yihiin. khabiirka bulshada ayaa qiimayn doona cabshada, asagoo la kaashanaya PM, una gudbin doona heerka haay'adaha ay quseyso ee masuuliyadeeda leh. Haddii cabashada si sahlan aan lagu xallin Karin, Khabiirkla bulshada oo kaashanaya maarayaha mashruuca ayaa isugu wici doona shir GRC, wuxuuna samayn doonnaa qorsho waxqabad.	Markii la helo cabshada	GRC iyo Khubarada bulshada
	Qirasho iyo Dabagal	• Helitaanka cabashada qofka cabanaya waxaa xaqiiijiyay maareeyaha mashruuca	Helitaanka 7 maalmood gudohooda	Goobaha Dadka ka shaqeeyan cabashada deegaanka. GRC
	Xaqiijin, baaritaan, ficil/fal calin Verification, investigation, action/response	• Baaritaanka cabashada waxaa hogaaminaya jawaabcelinta GRC. Falcelinta cabashada waxa marka hore soo qoraya GRC isagoo ula xidhiidkaayaa qofka cabanaya jidka ugu habboon ee wax lagu weydiin karo. • Marka loo baahdo inla xaliyo cabasho dood dhalisay, guddiga (GRC) waxay casuumi doontaa dhinaca dhibaataysan (ama wakiil), waxaynago'aan ka gaari doontaa xal ay labada dhinac aqabali karaan iyo ogolaanaya in kiiska lasoo xiro, ayadoo lagu salaynaayo heshiiska labad dhinac. • Haddii kooxda dhibaataysan aynan ku qancin jawaabta, waxay rafcaan u qaadan karaan heerka ugu sareeya ee xiga, kaas oo uu kamid yahay Bangiga Adduunka. Hab-maamuus ayaa la diyaarin doonaa.	Shaqo 10 maalmood gudaheeda	GRC
	Hirgelinta Jawaabta	• Qofka matala GM, wuxuu dabagal ku samayn doonaa jawaabaha lagu taliyay iyo waxay ka xaqiijin doontaa xalka cabashooyinka. Haddii ay dhacdo xalka in uu guulaysto kiiska waa la xirayaa.	Bil walba	GM Barta xudunta ah

T/T	talaabo	Sharaxaada habka	Waqtiga go'an	Mas'uuliyad
		• Kiisasaska qaar, xaaladdaha haddii qofka cabanaya uunan ku qancin jawaabta, xarunta dhexe ee GM ta ayaa hagi doonta shakhsiga ama kooxda, siin doontana in ay raadiyaan hahab kale oo lagu xaliyo cabashooyinkooda, kuwaas oo ay kamid yihiin: dhexdhexaadinta, ukala garqaadida iyo nidaamyada garsoorka		
	Kormeerka iyo ka warbixinta	• Xogta ku saabsan cabashooyonka ayaa la uruuriyaa, waxaana lagu diiwaangeliyaa diiwaanka GM, sidoo kale iyadoo laguwargeliyo khabiirka bulshada bil walba. • Khabiirka bulshada wuxuu ku dari doonaa GM kormeer kiisa/keeda iyo la socodka hawlgalka iyo wuxuu samayn doonaa baaritaano goobta la xidhiidkaa oo kusaabsan hirgelinta. • Qandaraaslayaasha iyo alaab-qaybiyaasha koowaad, ayaa siin doona warbixino isku duuban oo falanqaysan, saddexdii bilba hal mar. Xogtaas oo ay kamdi ahaan doonnaan, kuwan: tirada, nooca iyo xaalada cabashada. Warbixinadan waxay aas aas u noqon doonaan dhamaan warbixinada joogtada ah ee ka imaanaya shaqalha mashruuca, kuna socda Bangiga Addunka. • Shaqlaha mashruuca waxay bixin doontaa warbixin lagu soo koobay 'Excel-Sheet" oo ku saabsan jawaab-celinta iyo cabashooyinka laga warbixiyay taas oo lagu xiri doono Qaabka Maaraynta Macluumadka Mashruuca (MIS), kadibna lagu xiri doono Qaab-dhismeedka Natiijooyinka ee Kormeerka iyo indho-indheynta (M&E). Koobidda waxaa kaloo ku jiri doona kala qaybinta cabashooyinka qaybaha kala duwan, sida kuwa la xidhiidkaa GBV/SEA. Suurtagalnimada in la yeesho GBV/SEA/H GM gaar ah ayaa sidoo kale la tixgelin doona. • Kooxda mashruuca waxay sii wadi doonaan diiwanka xogta ee ka qaybqaadashada daneeyayaasha, diiwaankaas oo ay ku jiraan sharaxaad ku saabsan daneeyayaasha lagala tashaday, iyo soo koobid ku saabsan jawaab-celinta/cabashooyinkii la helay intii lagu gudajiray wadatashiyada. • Shaqalha mashruucu waxay casharo ka soo saari doontaa GM ta, waxay samayn doontaa falanqayn ku saabsan cabashooyinka guud, iyadoo najiitooyinka la wadaagi doontaa dhamaan qandaraaslayaasha iyo xubnaha muhiimka ah ee kooxda mashruuca.	Bil walba Saddex bilodle ah Sanad le ah	IP/Qandaraa slayaasha Khabiirka Bulshada IP/Qandarasl ayaasha Shaqlaha mashruuca
	Bixinta Jawaab-celinta	• Jawaabcelinta ka socota dadka cabanaya ee ku saabsan qanacsanaantooda ku aaddan xallinta cabashooyinka ayaa la uruuriyay, sidoo kalana lagu diwaangeliyay diwaanka	Markay soo galayaan	Khabiirka bulshadada
	Tababarka	• Baahida loo qabo tababarka shaqaalaha/la taliyayaasha mashruuca, qandaasleyda, iyo la taliyayaasha kormeerka ayaa la qiimayn doonaa, kadibna la siin doonnaa tababarka lagamamaarmaanka u ah markaas.	Billowga hirgenlinta mashruuca	J S/LAND SHAQALAHA MASHRUUC A
	Ka Warbixinta dhacdada	• Dhacdooyin daran, kuwaas oo sababay saamayn xun oo deegaanka ah, dhinacyada mashruuca uu saameeyay, dadwaynaha ama shaqaalaha, tusale, sida: dhimasho, Rabshadaha la xidhiidkaa jinsiga (GBV), shaqada qasabka ah ama shaqaaleysiinta carruurta, ayaa IP ay ku wargelin doontaa shaqlaha mashruuca iyo WBG da, (faahfaahinta ku saabsan nidaamkan ayaa lagu qeexi doonaa Nidaamayada Maaraynta Mashruuca.)	24 saac gudohooda	IP/ shaqlaha mashruuca

T/T	talaabo	Sharaxaada habka	Waqtiga go'an	Mas'uuliyad
	Cabasho ku Saabsan SEAH	• Haddii cabashooyinku ay yihiin kuwo la xidhiidkaa galmo, waxa loo kala saari karaa GBV/SEA ama Qorshaha Waxqabadka SEAH, IP-gu ayaa kiiska u maarayn doonaa si habboon, una gudbin doonaa Habraacyada warbixinta ee GBV-da iyo nidaamka gudbinta ee lagu qeexay GBV/SEA iyo Waxqabadka SEAH. Tababar gaar ah oo ku saabsan sida looga jawaabo, loona maareeyo cabashooyinka la xidhiidkaa GBV/SEA ayaa looga baahan doonaaa dhamaan hawl-wadeenada GM-ta iyo shaqaalaha mashruuca ee ay khuseyso.	Ka warbixinta 24 saac gudohooda	IP/qandaraas layaasha
	Racfaanka habka cabashada (GM) iyo Hababka Kordhinta	• Haddii aan heshiis laga gaarin xallinta cabashada, kooxda mashruuca ayaa usoo bandhigi doonto cabasho-bixiyaha fursado racfaan iyo hababka kale oo dalka laga heli karo. Hababka cabasho gudbinta, waxaa ka mid noqon doona: Guddi Madax-banaan; xafiisyada guddaha ama dibadda ama shaqsiyaad leh heerka la mahdiyay ee madax-banaanida, iyo qayb saddexaad oo xaqiiqo raadin, fududaynta, iyo ergada dhexdhexaadinta. Iyadoo ku xiran cabashada, racfaanka waxaa laga yaabaa in uu ku lug yeesho in qofka dhiban la siiyo fursad uu ku raadsado sixitaan, iyadoo loo marayo hay'adaha gudbinta sharciga ee dalka ka hawlgala.	Marka loo baahanayahay	Shaqalaha mashruuca
	Adeega Xallinta Cabashooyinka ee WBG (GRS)	• Xafiiska Bangiga Aduunka ee Somaliland: bulshooyinka iyo shaqsiyaadka aaminsan in uu si daran u saameeyay mashruuca Bangiga Adduunka uu taageero ayaa u gudbin kara cabashooyinkooda, iyagoo isticmaalaya hababka hada jira ee lagu saxaayo cabashada mashruuca ama xafiiska Bangiga Adduunka e Somaliland ee: smaliaalert@worldbank.org	Marka loo baahanyahay	Xafiiska Bangiga Adduunka ee Somaliland
	Adeegyada Xallinta Cabashooyinka ee Bangiga Adduunka (GRC)	• Haddii jawaab aan laga helin xafiiska Bangiga Addunka ee Somaliland, cabashada waxaa loo gudbin karaa Adeega Xallinta Cabashooyanka ee Bangigga Adduunka, iyadoo la isticmaalayo iimaylka: grievances@worldbanka.org. GRS ta waxay xaqiijisaa in cabashooyinka loo helo si degdeg ah, dib loogu eego si wax looga qabto tabashooyinka la xidhiidkaa mashruuca. Bulshooyinka iyo shaqsiyaadka uu saameeyay mashruuca waxay u gudbin karaan cabashadooda Guddiga Kormeerka Madaxa Banaan ee WB, kaas oo go'aamin doono in ay waxyeelo dhacday, ama ay dhici karto, taas oo ay sabab u tahay u hoggaansanaan la'aanta WB ee siyaasadaheeda iyo hababkeeda. Cabashooyinka ayaa la gudbin karaa wakhti kasta ,kadib markii tabashooyinka si toos ah ay u gaaraan ama u dareemaan Bangiga Adduunku. Sidoo kale, marka maamulkabangiga la siiyo fursad ay kaga jawaabaan. Si aad u hesho macluumaadka ku saabsan sida cabashooyinka loogu gudbiyo Adeega Shirkada Xallinta Cabashooyinka ee Bangiga Aduunka, fadlan booqo http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service. www.inspectionpanel.org	Marka loo baahnayahay	Guddiga Kormeerka Madaxa Banaan ee Bangiga Adduunka.

Jaantuska 2: Habka cabashooyinka ee mashruuca

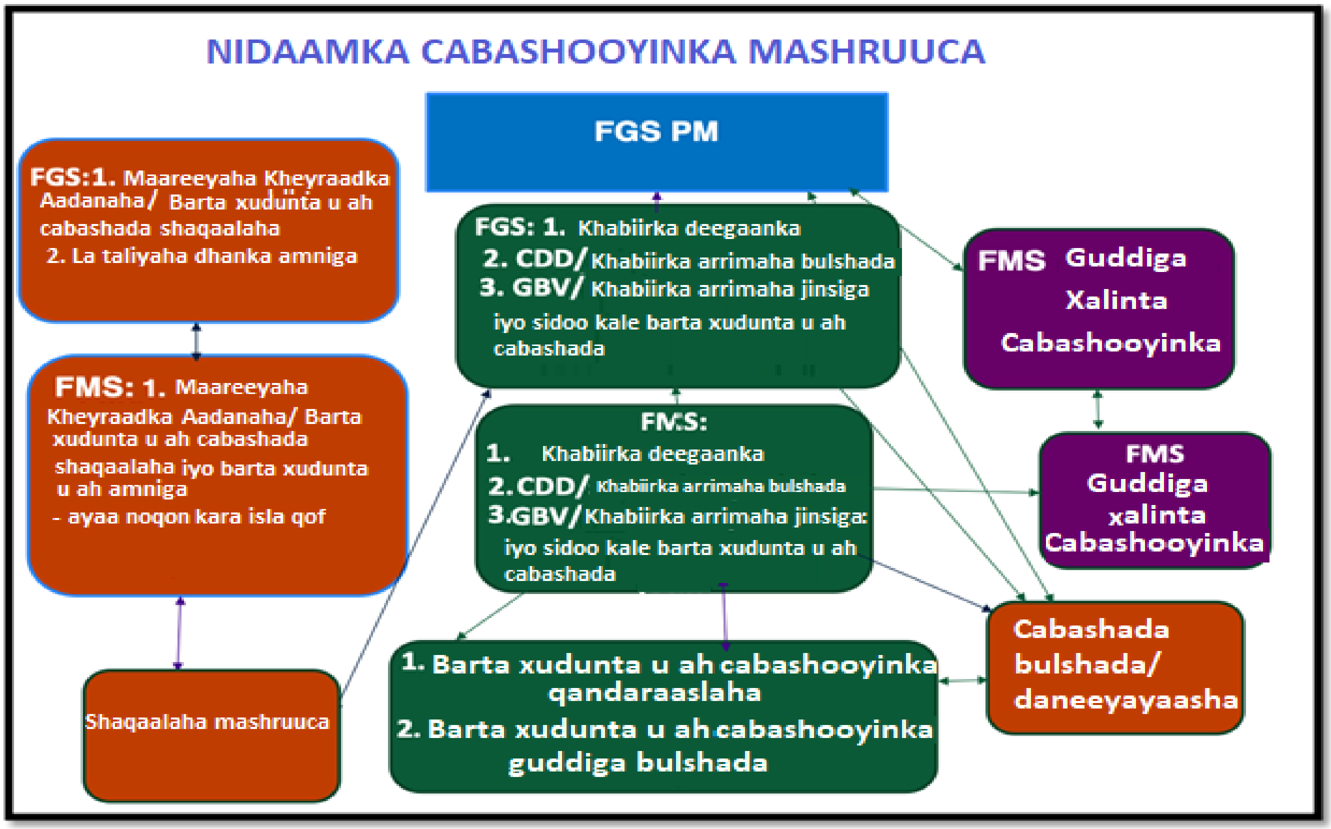

7.0 KHEYRAADKA IYO MAS'UULIYADAHA HIRGELINTA IYO LA SOCODKA SEP

7.1 Maareynta

67. Guud ahaan hirgelinta iyo isku dubaridka mashruuca waxaa hoggaamin doona J S/LAND WHKHB. WHKHB waxey la kaashan doontaa dhammaan Wasaaradha Biyaha ee heer dawlad goboleed, si loo fuliyo qaybaha kala duwan ee mashruuca. ah iyo SHAQALAHA MASHRUUCA oo labada heerba ah, ayaa loo samayn doonnaa J S/land, sida ay u kala horeeyaan. SHAQALAHA MASHRUUCA waxaa hoggaamin doona iskuduwaha mashruuca, waxaana ku jira koox khubaro ah: (a) Khabiirka maaraynta maaliyadda (b) khabiirka soo iibsiga; (c) Khabiirka kormeerka iyo indho-indheynta (M&E); (d) Khabiir dhanka isgaarsiinta ah; iyo (e) Maareeyayaasha mashruuca Isku-duwayaasha mashruuca ayaa isku dubaridi doona hirgelinta maamulka maalinlaha ah ee hawlaha mashruuca. Maqalaha mashruucu waxay sameyn doontaa dib u eegis saddexdii biloodba mar iyo dib u eegis sanadle ah, taas oo lala yeelan doono dhamaan daneeyayaasha mashruuca, sida: Bangiga Adduunka iyo saaxiibada/ ururada ka shaqeeya fulinta mashruuca.

68. Khabiirka bulshada ayaa hubin doona in SEP, si ku habboon loo hirgeliyo, loola socdo, loona qiimeeyo. Khuburada (Isaga/iyada), ayaa waxa ay la wadaagi doonaan warbixinnada billaha ah. Shaqlaha mashruuca ayaa isku dari doona dhammaan warbixinnada, kadibna u gudbin doona warbixinnada

saddex biloodlaha ah iyo warbixinnada sannadlaha ah Bangiga Adduunka. Shaqlaha mashruuca waxey ka shaqayn doontaa maareynta wadajirka ah ee hawlaha mashruuca, go'aan-qaadashada ku saabsan ee la xidhiidkaa wada qaabaynta iyo maamulka hawlaha ay ka mid yihiin: qorshaha shaqo ee sannadlaha ah iyo miisaaniyada, lawada socodka hawlaha mashruuca. Waxey sidoo kale, dib u eegis ku sameyn doontaa horumarkii la sameeyay saddexdii biloodba mar, waxay sameysaa go'aamo wadajir ah oo ku saabsan arrimaha khuseeya hirgelinta, hubisaa wada-xidhiidka furan iyo la xisaabtanka ugu sarreeya. Kooxda shaqlaha mashruuca, waxay ka koobnaan doontaa masuuliyiintan soo socda: iskuduwaha mashruuca, hoggaamiyaasha qaybaha farsamada, khabiirka wax iibsiga, khabiirka maaliyadda, khabiirada deegaanka iyo bulshada iyo sarkaalka M&E.

69. shaqlaha mashruuca waxay sal u ahaan doona WHKHB, waxayna mas'uul ka noqon doontaa kormeerka farsamada iyo taageerada WHKHB SHAQALAHA MASHRUUCA, isku duwidda shuraakada, iyo maaraynta maamulka maaliyadda, la socodka hawlaha mashruuca iyo u warbixinta deeq bixiyaha, sida ku cad Jaantuska 1. Shaqalaha mashruuca ayaa mas'uul ka noqon doonta hawl maalmeedka maaraynta mashruuca, oo ay ku jiraan la socodka iyo ka warbixinta horumarka mashruuca dhammaan daneeyayaasha ay khusayso (fadlan eeg shaxda Shaacinta Macluumaadka). Ujeedadan awgeed, shaqlaha mashruuca waxay qabanqaabin doontaa, waqtiyo joogto ah, aqoon-is-weydaarsiyo ay ka qayb qaadanayaan wakiillo ka socda dhammaan daneeyayaasha, si ay u soo bandhigaan horumarka mashruuca iyo raadinta fikradda daneeyayaasha. Kharashyada dhammaan hawlahan waxaa lagu jaangooyay Qaybta 3 ee mashruuca, waxaana lagu hagaajin karaa iyadoo loo eegayo baahida.

Jadwalka 2: Guudmarka miisaaniyadda lagu fulinayo SEP Qeybaha Miisaaniyadda

70. Mashruucu waxa uu qoondaynayaa dhaqaale, si loo hubiyo in hawlihii la qorsheeyay ee ka qaybgalka daneeyayaasha la hirgeliyay, loona kormeeray si hufan. Waxyaabaha ugu muhiimsan ee miisaaniyaddu waa mushaharka shaqaalaha iyo kharashyada la xidhiidkaa arimahan soo socda: dhacdooyinka hawsha iyo aqoon-is-weydaarsiyada; ololayaasha isgaarsiinta; tababarrada; gunnooyinka. wax ku biirinta muhiimka ah ee mashruuca, gaar ahaan kooxaha danyarta ah oo laga yaabo in aanay si kale uga qayb qaadan karin, sahannada la xidhiidkaa SEP; Habka Cabashada. Miisaaniyadda oo kooban waxa lagu soo bandhigay shaxda 6.

qaybaha Miisaaniyadda	***Unug***	***Jeer Bil/Sanad/Saddex biloodle***	***Wadarta Qiimaha sannadkiiha***	***Isku geeyta qiimaha sanlaha ah***	***Faallooyinka***
1.kharashyada safarka					
1a. Kharashyada safarka shaqaalaha	Goobo	***Saddex bilood***	***4***	***4,800***	Kharashka safarka ee wakiillada/iskaashatada bulshada/degmada.
1b. Gunnooyinka ka Qaybgalayaasha shirarka wada tashiga	Shirar	***Sanadkiiba 4***	***12,000***		***Waxaa ku xiraan goobaha mashruuca iyo inta jeer ee booqashooyinka***

Wadarta mushaarka iyo kharashaadka la xidhiidha			***16,800***		
2. Dhacdooyinka					
2a. Tusaale ahaan: Ururinta kooxaha diiradda	Koox FGD	***Laba jeer***	***2***	***4,800***	Waxay ku xiran tahay safarada!
Wadarta kharashka dhacdooyinka shaqaalaha			***4,800***		
3. Ololayaasha wacyi-gelinta					
3a. Daabacaadda dukumentiyada, sida bodhadh, waraaqo	***Qayb guud***	***sanadkii***	***1***	***1,500***	Miisaaniyadda dib loo eegay si aanan u dhaafin guud ahaan miisaaniyadda loo qoondeeyay hawlaha SEP.
Wadarta isgadhsiinta			***1,500***		
4. Kulamada ka qaybgalka daneeyayaasha					***Heer qaran***
4a. Kulamada sanadlaha ah ee la xidhiidkaa horumarka iyo jawaab celinta daneeyayaasha ee J S/LAND	***Sanadk iiba***	***1***	***30,000***		***waxaa lagu badalay J S/LAND, daahfurka waddanka oo dhan ka dibna heerka koowaad***
4a.shiraarka horumarinta iyo jawaab celinta sanadlaha ah	***Sanadk iiba***	***Sanadka ugu horeeya***	***1***	***2,000***	
Wadarta Ka qaybgalka daneeyayaasha			***2,000***		
5. Sahannada ka faa'iidaystayaasha					
5a. Tusaale ahaan. Sahanka aragtida mashruuca inta u socdo	***Sahan***	***sanadkiiba***	***1***	***4,000***	Tani waxay ku xirantahay naqshadda sahanka. Waxay noqonaysaa mid qaali ah haddii lagu sameeyo goobta, laakiin marka lagu sameeyo wicitaan telefoon, waa mid ka jaban.
5b. Tusaale ahaan. Sahanka aragtida dhamaadka mashruuca	***Sahan kasto***	***sanadkii***	***1***	***4,000***	***Mid la mida sida kor ku xusaan***
Wadarta Ka qaybgalka daneeyayaasha				***8,000***	
6. Habka Cabashada					

6a. Tusaale ahaan. Tababarka GRC	***Qayb guud***	***Sanadka ugu horeeya***	***1***	***2,000***	
6b. Khadadka cabashada ee heerka PIU iyo kararka taleefanka	***Qaybta guud***	***Sanadka ugu horeeya***	***12***	***1,800***	
6c. Tusaale ahaan. Qalabka isgaarsiinta ee GM	***Qaybta guud***	***sanadkiiba***	***1***	***5.000***	
Habka Cabashada Guud				***8,800***	
Wadarta Miisaaniyada ka qaybgalka Daneeyayaasha aan la Saadaalin karin				***39,900***	
7. Kharashka kale					
7a. Xaalada kedis ah (5%)				1,995	
Wadarta guud ee miisaaniyadda wada shaqanta				41,895	

8.0 LA SOCODKA IYO KA WARBIXINTA

8.1 La socodka

71. SEP ayaa dib loo eegi doonaa oo la cusboonaysiin doonaa marmar, haddii loo baahdo si loo hubiyo in macluumaadka iyo hababka ka qaybgalka ay sii ahaadaan kuwo habboon oo waxtar leh, oo la xidhiidkaa macnaha guud ee mashruuca iyo borotokoolka COVID-19. Isbeddel kasta oo weyn oo ku yimaada hawlaha la xidhiidkaa mashruuca iyo jadwalkiisa ayaa si sax ah uga muuqan doona SEP-ka, la cusboonaysiiyay. Soo koobidda billaha iyo/ama saddex biloodlaha iyo warbixinnada guddaha ee cabashooyinka dadweynaha, weydiimaha iyo dhacdooyinka la xidhiidkaa, oo ay weheliso xaalada hirgelinta tallaabooyinka sixidda/ka hortagga la xidhiidkaa, waxaa uruurin doona shaqaalaha mas'uulka ah, waxaana loo gudbin doonaa maamulka sare ee mashruuca iyo guddiyada cabashooyinka ee heer J S/land iyo iyo heerka bulshaba.

72. Bishiiba ama Saddaxdii biloodba mar ayaa lagu qiimeyn doonaa tirada iyo nooca cabashooyinka iyo codsiyada macluumaadka, iyada oo aanay ka marneyn awoodda mashruucu uu wax uga qaban karo cabashooyinka, hab wax ku ool ah, isla wakhtiga ku habboon. Macluumaadka ku saabsan hawlaha ka-qaybgalka dadweynaha ee uu mashruuca qabtay sannadka dhexdiisa ayaa loogu gudbin karaa daneeyayaasha laba siyaabood oo suurtogal ah:

i. Daabacaadda warbixin sanadle ah oo gooni ah oo ku saabsan la macaamilka mashruuca ee daneeyayaasha; iyo
ii. Tirada Tilmaamayaal Waxqabad Muhiim ah (KPIs) ee lagu soo bandhigay shaxda 7aad ee hoose, ayaa mashruucu si joogto ah ula socon doonaaa, waana laga warbixin doonaa. Tilmaamayaasha dib ayaa loo eegi doonaa oo la cusboonaysiin doonaa inta lagu jiro xilliga billowga hirgelinta mashruuca.

73. Kooxda mashruucu waxay sahan ku sameyn doonaan, bilowga, bartamaha iyo dhamaadka mashruuca, si loo hubiyo in hawlaha mashruuca loo hirgeliyay si waafaqsan qorshayaasha, iyo si loo

hubiyo in dhammaan qalabka mashruuca la hawlgeliyay, lana cabbiro heerka guusha la gaadhay iyo qanacsanaanta mashruuca. Natiijooyinka ka soo baxay sahannadan waxaa loo isticmaali doonaa in lagu wargeliyo Bangiga Adduunka iyo dawladda, si ay tallaabooyinka lagama maarmaanka ah ugu qaado, si loo gaadho ujeeddooyinka SEP iyo yoolalka mashruuca.

74. Habka la socodka ka qaybqaadashada ayaa la dabaqi doonaa inta mashruucani socdo. Xubnaha bulshada oo ay ku jiraan kooxaha danyarta ah ayaa ka qayb qaadan doona la socodka mashaariicda, iyada oo loo marayo guddiyada horumarinta tuulada iyo fagaarayaasha kale ee khuseeya. Shaqlaha mashruuc waxey hubin doontaa in guddiyada horumarinta tuulooyinka loo dhan yahay, oo ay ku jiraan wakiil ka socda kooxaha danyarta ah. Waxaa jiri doona kulamo dib u eegis ah iyo doodo diirada lagu saarayo ka qaybgalka daneeyayaasha iyo arrimaha maamulka mashruuca, si loo helo jawaab celintooda.

75. Nidaam xog ururin oo ku salaysan moobil ayaa loo isticmaali doonaa in lagu sameeyo sahanno si loo bixiyo xogta dhabta ah ee goobta. Xogta la ururiyay waxaa lagu soo bandhigi doonaa marmar nidaamyada MIS ee mashruuca, si loola socdo waxqabadka waqtiga dhabta ah ee mashruuca, marka loo eego tilmaamayaasha SEP. Xogta lagu soo ururiyay foomamka sahanka ee SEP, waxay saamayn ku yeelan doontaa qaabka guud ee kormeerka iyo qiimeynta (M&E) mashruuca.

Jadwalka 7 Tilmaamayaasha la socodka SEP

Hawlaha	Tilmaamayaasha
Guddiyada mashruuca ayaa la aasaasay	Tirada guddiyada mashruuca ee la aasaasay Tirada haweenka ee lagu daray guddiyada mashruuca ee la aasaasay Tirada shakhsiyaadka ka soo jeeda kooxaha la haybsooco ee lagu daray guddiyada mashruuca ee la aasaasay Tirada dhalinyarada ee lagu daray guddiyada mashruuca ee la dhisay
Tababbarka daneeyayaasha ee dareenka jinsiga iyo ka mid noqoshada	Tirada guddiyada loo tababaray dareenka jinsiga iyo ka mid noqoshada Tirada shaqaalaha dawladda ee heer Qaran, dawlad-goboleedka iyo dawladda hoose ee loo tababaray dareenka jinsiga iyo ka mid noqoshada Tirada dadka ka socda kooxda danyarta ah ee ka qayb qaadanaya tababarada ku saabsan dareenka jinsiga iyo ka mid noqoshada Tirada haweenka ka qaybgalaya tababarada ku saabsan dareenka jinsiga iyo ka mid noqoshada
Ka qaybgalka bulshada iyo ka hawlgalka dadweynaha	Tirada shirarka wadatashiga deegaanka ee la qabtay Tirada hogaamiyayaasha dawladda hoose iyo kuwa Qaranka ee la hawlgeliyay/looga warbixiyay SEP Tirada Wakiilada Bulshada Rayidka ah ee la hawlgeliyay/looga warbixiyay SEP Tirada shirarka wadatashiga PAP ee la qabtay Tirada dadka nugul/la haybsooco ee ka qayb galaya shirarka iyo hawlaha la socodka Tirada haweenka, dhalinyarada iyo dadka gudaha ku barakacay ee ka qeyb galaya kulamada iyo howlaha la socodka
Maareynta cabashooyinka	Tirada cabashooyinka la helay ee la xidhiidkaa hawlaha mashruuca Tirada cabashooyinka la xidhiidkaa GBV/SEAH ee la helay Tirada cabashooyinka si dhakhso ah loo xaliyay (waqtiga loo qabtay) Tirada cabashooyinka aan waqtigii loogu talagalay lagu xalin, laakiin la dhammaystiray Tirada cabashooyinka ugu daran ee aan la xalin Tirada cabashooyinka la soo gudbiyay Nooca natiijooyinka ka soo baxday Tirada cabashooyinka la soo gudbiyay

8.2 Ka warbixinta

76. Unugta Hirgelinta Mashruuca “shaqlah mashruuca waxey soo saari doonaan warbixinno joogto ah (sida caadiga ah saddexdii biloodba mar), kuwaas oo ay u baahan doonaan Baangiga Adduunka iyo Wasaaradaha ay khusayso. Warbixinadu waxey soo bandhigi doonaan dhammaan waxqabadyada, oo ay ku jiraan kuwan: hawlaha ka qaybgalka daneeyayaasha, waxayna soo koobayaan cabashooyinka. Warbixinta iyo lifaaqyadeeda, ayaa sidoo kale la faahfaahin doonaa oo la cadeyn doonnaa si loo ogaado tallaabooyinka la qaaday, waxna looga qabto cabashooyinka, waqtiyada jawaabaha, iyo sidoo kale tallaabooyinka sixitaanka iyo yareynta dhibaatada ka iman karta cabashooyinka.

Xogta waxaa ku jiri doona waxyaabaha soo socda:

i. qaybinta macluumaadka ku saabsan waxyaabaha la soo bandhigay;
ii. ogeysiisyada guud iyo ka qaybgalka warbaahinta;
iii. shirarka bandhigga iyo wadatashiga; iyo ururinta iyo isku darka faallooyinka iyo jawaab celinta
iv. Cabashooyin kooban
v.

LIFAAQYADA

LIAAQA 1: La tashiyada daneeyayaasha ee agabyada E&S ee Mashruuca Biyaha dhulka hoostiisa/ceelasha ee waara ee Somaliland, 4ta Diseembar, 10 subaxnimo ilaa 12.30

Ujeedada: in la helo fikrado iyo talooyin ku saabsan hagaajinta qorshaha ka qaybgalka daneeyayaasha, qaabka maaraynta deegaanka bulshada iyo qaabka qorshaynta dib u dejinta (dukumentiyada qabyada ah waxa la idinkula wadaagi doonaa martiqaad).

Ka qaybgalayaasha: Wakiilada ururada ay khusayso ee ka shaqeeya waaxda biyaha iyo kooxaha danyarta ah ee heer J S/LAND.

Waqhtiga	**Kalfadhiga**	**Hogaaminaya**
9-9.15	Furitaanka iyo hordhaca mashruuca	Abdirizack Mohamed Muhumed Agaasimaha Guud Wasaarada horumarinta khayardaka biyaha (WHKHB) Suban Nur, Xidhiidkaiyaha Mashruuca
9.15-11	Khataraha bulshada, tallaabooyinka yaraynta dhibaatada, qorshaha iyo wadahadalka ka qaybgalka daneeyayaasha. Qorshaha ku darida iyo Qaabka Maareynta Dib u dejinta iyo wadahadalka. Ka hortagga iyo wax ka qabashada SEAH	Abdihameed Hassan, Khabiirka Ilaalinta
11-11.15	Nasasho	
11.15-11.45	Khataraha deegaanka iyo tallaabooyinka yaraynta	Najeeb Abdullahi Ahmed, Khabiirka deegaanka
11.45-12.30	Wadahadal iyo xiritaan	Abdirizack Mohamed Muhumed, Agaasimaha Guud Wasaarada horumarinta khayardaka biyaha (WHKHB) Suban Nur, Xidhiidkaiyaha Mashruuca

Ka qaybgalayaasha

Magaca	Doorka, Ururka	Iimayl
Ayan Said	Mashruuca RCRF, Khabiirka GBV	Ayan Said <ayanita.mof@gmail.com>
Adow Mohamed Adan	Khabiirka sare ee ilaalinta bulshada	adow46@gmail.com
Said Mohamed Said	Hay'adda PRADO Aid Development - Garowe - Puntland - Somaliland	Prado.org123@gmail.com
Muhumed Hussein	La taliyaha Ilaalinta Bulshada	Muhumed.hussein@gmail.com
Ahmed Mohamed Adan	maamulaha mashruuca WASH	sardbay23@gmail.com
Abdishakur Isse Hash	Wasaaradda Maaliyadda ee Dawlad Goboleedka Galmudug, Khabiirka Ilaalinta Bulshada	daangaab10@gmail.com.
Mohamed Cartan	Madasha Horumarinta Gasiir (GDF), Dhahar, Sanaag.	mohamedartan22@gmail.com
Ibrahim Ambar	Concern Worldwide	Ibrahim.ambar@concern.net
Jaffer Aminullah	Wax ka Qabashada Musiibooyinka Somaliland, (AADSOM), Maareeyaha Barnaamijka	jaffer.aminullah@aadsom.org
Rahmo Omar	RCRF, Hirshabele, khabiirka arrimaha bulshada	rahmoomar9@ gmail.com
Ahmed Mohamed Hasan	Agaasimaha Cilmiga biyaha cirka WHKHBS	hydrometeorology@WHKHB.gov.so
Sadia Yusuf Abdi	Khabiirka jinsiga, WHKHBS	Sacdiyo214@gmail.com
Suban Nu	Isku duwaha mashruuca, WHKHBS	Subannur38@gmail.com
Najeeb Abdullahi Ahmed	Khabiirka deegaanka, SEAP-PIU (MoWER)	Najiib_98@hotmail.com
Abdihameed Hassaan	Khabiirka Ilaalinta Bulshada, SEAP-PIU (MoWER)	abdihamid12@gmail.com
Kafi Nidum	Khabiirka Ilaalinta / Khabiirka Horumarinta Bulshada Biyoole Project,Puntland/J S/LAND	kaafinidam@gmail.com
Abdi Nur Abuu	La taliyaha dhanka isbeddelka deegaanka iyo cimilada, Wasaaradda Deegaanka ee SWS	abdifarmer01@gmail.com
Ummul Khair Mohamoud	La taliyaha dhanka isbeddelka deegaanka iyo cimilada, Wasaaradda Deegaanka ee Galmudug	khairiamahmoud9@gmail.com

Yassin Ahmed M.	La taliyaha dhanka isbeddelka deegaanka iyo cimilada, Wasaaradda Deegaanka ee Hirshabelle	honyaaska@gmail.com
Iman Abdullahi	CARE International	iman.abdullahi@care.org; gure.farah@care.org
Abdirashid Haji	Concern Worldwide	haji@concern.net; ahmed.dirshe@concern.net
Dr Jiran	Mercy Corps	djiran@mercycorps.org agedi@mercycorps.org
Suleiman Ahmed	Danish Refugee Council (DRC)	suleiman.ahmed@drc.ngo william.babumba@drc.ngo
Mohamed Geelle	Relief International	mohamed.geelle@ri.org
Ibrahim	International Medical Corps (IMC)	
Khadar Ahmed	ANPPCAN-SOM	anppcansom.mogadishu@gmail.com / khaddar.ahmed@anppcansom.org
Ahmed Sheikh Ahmed	Chemonics International inc.	asheikhahmed@somalilandsfsa.com / bclay@somalilandsfsa.com,

Arrimaha E&S oo kooban iyo tallaabooyinka yaraynta dhibaatada

<table>
<tr><td></td><td colspan="2">Wasaaradda Biyaha iyo Tamarta ayaa si faahfaahsan uga warbixisay arrimaha bulshada iyo deegaanka ee mashruuca cusub ee GW4R. Sidoo kale, waxa la soo jeediyaytallaabooyinka yaraynta ee lagu qeexay ESMF, qorshaha ka qaybgalka daneeyayaasha iyo Qaabka Qorshaynta Dib u dejinta (RPF) ee daneeyayaasha. Tani waxa ay dheerayd ku ahayd dulmarka guud ee mashruuca iyo diiradda istaraatiijiyadeed ee uu bixiyay Agaasimaha Guud (DG.)
Qaar ka mid ah qaababka, arrimaha, xeerarka iyo qalabyada ee si faahfaahsan looga hadlay waxaa ka mid ah;

Ujeeddooyinka guud iyo sababaynta Qaabka Maareynta Deegaanka iyo Bulshada (ESMF);
Soo bandhig qoto dheer oo ku saabsan qaabka sharciga iyo xeerka la heli karo iyo meelaha bannaan ee la xidhiidkaa ilaalinta deegaanka iyo bulshada;
Bixinta aragti guud oo ku saabsan Badbaadada Deegaanka iyo Bulshada ee Bangiga Adduunka, si ay daneeyayaashu u fahmaan sida loola xidhiidkaiyo ESS-yada kala duwan;
Khataraha bulsho iyo deegaan ee ka iman kara mashruuca ayaa si faahfaahsan loogu soo bandhigay ka qaybgalayaasha shirka Daneeyayaasha. Aqoonsiga khatarta, qorshaynta tallaabooyinka yaraynta iyo la xidhiidka dadka ay khusayso, waxaa si fiican u sheegay khabiirka arrimaha Bulshada. Waxaa sidoo kale la ogeysiiyay ka qaybgalka joogtada ah ee daneeyayaasha mashruuca.
Sidoo kale, waxaa la soo bandhigay Habka Wax ka Qabashada Cabashooyinka (GRM) iyo siyaabaha kor loogu qaado/wax ka qabashada cabashooyinka mashruuca. Tan waxaa ka mid ah si qarsoodi u xalinta arrimaha xasaasiga ah, oo ay ku jiraan rabshadaha ku salaysan jinsiga (GBV.)
Qorshaha ka hortagga iyo tallaabada GBV ee mashruuca ayaa la soo bandhigay si looga jawaabo khatarta GBV/SEAH ee mashruuca, kuwaas oo ay ku jiraan saxiixa Xeerka Anshaxa ee dhammaan shaqaalaha mashruuca.
Dulmar guud oo ku saabsan caqabadaha muranka dhulka, farriimaha yaraynta ee maaraynta dib u dejinta iyo magdhowga, ka hortagga saamaynta xun ee mashruuca iyo ka qaybgalka hufan ee daneeyayaasha barnaamijka.</td></tr>
<tr><td></td><td>Arrimaha la isweydiiyay</td><td>Sidee ayaa looga hadli doonaa/wajahi mashruuca gudahiisa</td></tr>
</table>

1.	Waa in si cad loo sheegaa doorarka iyo mas'uuliyada hay'addu ku leedahay hirgelinta mashruuca J S/LAND iyo labadaba.	DG-gu waxa uu qeexay qaar ka mid ah qabanqaabada hay'adaha mashruuca ee hore loo yaqaanay, una baahanayd wadahadal joogto ah oo lala yeesho dhammaan daneeyayaasha mashruuca tooska ah, iyo waliba dhammaan wejiyada mashruuca. Unuga hirgelinta mashruuca wuxuu yeelan doonaa mas'uuliyadda guud ee mashruuca, kaas oo la dejin doono Wasaaradda Biyaha oo wakiil ka ah dhammaan . Faahfaahin dheeraad ah oo ku saabsan doorarka mas'uuliyadaha ayaa si cad loogu muujin doonaa dukumeentiyada mashruuca, si loogu fahmo si wanaagsan. Qaar ka mid ah dukumeentiyada mashruucana waxaa lagu wadaagi doonaa dibadda/ meel ka baxsan aaga shaqada,
2.	Caddayn ku saabsan horumarka heerka horumarinta mashruuca	Mashruuca waa la diyaarinayaa; waxaa jiray ka qaybqaadasho horumarsan oo hay'adaha si toos ah u fulinaya horumarinta mashruuca ilaa heerkan.
3	Sidee ayay Somaliland ula wadaagi doontaa/u raadin doontaa xogta iyo macluumaadka wadamada deriska ah ee mashruucan?	Xarunta xog ururinta ayaa loo samayn doonaa mashruucan ku salaysan gobolka. Wasaaradda Biyaha waxa ay ku shaqayn doontaa habab la dajiyay, sida IGAD oo la xidhiidha wada shaqeynta iyo xog/ macluumaad wadaagga dalalka deriska ah.
4	Sababta diirada loo saarayo biyaha dhulka hoostiisa oo aan looga faa'iidaysanayn biyaha qaybta sare ee dhulka dalka.	Mashruucan ayaa diiradda lagu saarayaa biyaha dhulka hoostiisa ku jira in la sahmiyo, khariidad laga sameeyo, lagana faa'iidaysto kheyraadka biyaha dhulka hoostiisa ku jira ee dalka ,marka laga soo tago isticmaalka hada jira ee ilaha kale ee biyaha. Roobab la'aan iyo abaaro is daba joog ah awgeed, isticmaal darro, iyo kaabeyaasha biyaha qaybta sare ee dhulka oo duqoobay awgeed, Wasaaraddu waxay u aragtaa biyaha dhulka hoostiisa inay yihiin beddelka suurtagalka ah.
5	Sidee buu mashruucu u hirgelinayaa hawlaha?	Hadafka mashruuca ayaa ah in la kordhiyo xirfadaha. Dawladda federaalku waxay siin doontaa maamul goboleedyada awood ay ku fuliyaan howlahooda, dawladda federaalka iyo Bangiga Aduunka ayaa kormeeri doona tallaabooyinkaas.
6	Mashruucu sidee buu uga gudbi doonaa arrimaha xuduudaha ee dawlad goboleedyada oo ay Somaliland ku jirto?	Naqshadeynta mashruuca waxaa hagi doona la tashi buuxa oo dhammaan daneeyayaashu ku jiraan, gaar ahaan bulshooyinka ka faa'iideysanaya, si looga hortago khilaaf iyo isku dhac kasta oo ka yimaada hirgelinta mashruuca kadib. Goobta lagu qabanayo iyo sidii loo xalin lahaa arrimaha xudduudaha ee xasaasiga ah, ayaa waxaa socda wada hadal u dhexeysa madaxda dawladda federaalka.
7	Sidee buu mashruucu u maarayn doonaa khataraha bulshada?	Khatarta Bulshada iyo Deegaanka in la ogaado, la dejiyo oo la yareeyo si loo joojiyo saamaynta xun ee ay mashruuca ama daneeyayaasha mashruuca ku yeelaneyso. Mashruuca si uu u yeesho khibrad bulsho iyo mid deegaan oo gaar ah ,si uu u caawiyo hirgelinta qalabka bulsho ee ku haboon. Mashruucu wuxuu mudnaan siin doonaa dhisidda xirfadaha iyo taageeridda hay'adaha iyo waaxaha hirgelinta. Wadaagista macluumaadka daneeyayaasha iyo habka ay ku cabiraan aragtiyaha iyo cabashooyinka waa la samayn doonaa oo loo gudbin doonaa daneeyayaasha mashruuca si looga faa'iidaysto si waxtar leh. Waxaa sidoo kale jiri doona maarayn qarsoodi ah ee cabashooyinka iyo sheegashooyinka xasaasiga ah sida GBV.

		Mashruucu wuxuu si taxadar leh diirada u saari doonaa yaraynta khatarta bulshada.
8	Wasaarada horumarinta khayardaka biyaha miyay sameysay khariidad biyo la'aanta dhulka hoostiisa ee heer federaal?	Khariidadda weli lama dhammaystirin
9	Sidee ayuu mashruucani u caawin doonaa bulshada?	Bulshada waxaa la siin doonaa adeegyo biyo oo wanaagsan, sidoo kale waxaa loo tababari doonaa sidii ay u maamuli lahaayeen goobahooda biyaha.
10	Mashruuca ma laga hirgelin doonaa magaalooyinka iyo miyiga?	Mashruucu wuxuu samayn doonaa daraasad ku saabsan suurtogalnimada meelaha mashruuca laga fulin karo; sidoo kale mashruucu wuxuu fuliyaa ka qaybgalka bulshada
11	Sidee buu mashruucu u xalin doonaa arrimaha muranka dhulka? Dhulku waa isha ugu weyn ee murannada iyo khilaafaadka dalka ka jira, iyo loolanka loogu jiro kheyraadka yar ee biyaha iyo sidoo kale goobaha biyaha.	Dadka deegaanka iyo kuwa dhulka isticmaala ayaa loo sameyn doonaa khariidado, waxaana heshiisyo laga heli doonaa dhamaan kooxaha ay ka midka yihiin dawladaha hoose iyo guddoomiyeyaasha. Daahfurnaanta iyo caddaaladda shuruudaha xulashada meelaha biyaha laga helo waa in la taageero.
12	Isku duwidda hawl wadeennada kale ee dawladda ee khuseeya meelaha gaarka ah ee khibradda, tusaale ahaan, arrimaha deegaanka; Qaar ka mid ah xeerarka lagu sheegay bandhigga, Agaasinka Deegaanka waxa uu horay uga soo shaqeeyay xeerar;	Mashruucu waxa uu la kaashan doonaa hay'adaha kala duwan ee dawladda, si ay uga faa'iidaystaan khibradooda, ugana qayb qaataan taageerada mashruuca.

Faalloyinka/ Sharraxaada

Ka soo qayb galayaasha shirka ayaa si firfircoon uga qayb qaadanayey shirka, waxaana ay la wadaageen dareenkooda iyo talooyinkooda. Qaar ka mid ah ka qaybgalayaasha ayaa ka walaacsanaa lahaanshaha dhulka iyo sidii mashruucan looga hirgelin lahaa dhulka miyiga ah, iyadoon wax dhib ah laga dhex abuurin beelaha. Wixii ugu waaweynaa ee ay ka soo qeyb galayaasha shirka ka hadleen wuxuu ahaa, in dawladda federaalka ay gebi ahaanba mas'uul ka tahay fulinta mashaariicda ama in dawladda federaalka ay u igman doonto mas'uuliyadda maamul goboleedyada. Si kastaba ha ahaatee, ka qaybgalayaashu waxay ku qanceen soo bandhigida guud ee mashruuca oo ay soo bandhigeen kooxda mashruuca.

LIFAAQA 2: Tusaalaha foomka cabashooyinka

1. **Faahfaahinta Cabashada**

Magaca oo buuxa ama lambarka tixraaca (haddii la codsado sirta):

____

Lab/Dhedig

Moobeel ____

Iimeyl____

Degmada____

Xidhiidka uu la leeyahay mashruuca

____

Da'da (oo sanado ah): ____

2. Waa kuwee hay'adda ama sarkaalka/qofka aad ka cabanayso?
Wasaaradda/waaxda/hay'adda/shirkadda/kooxda/qofka____
____
____
____

3. Ma u sheegtay arrintan hay'ad/shaqaale dawladeed oo kale?
☐ Haa ☐ Maya

4. Haddii ay haa tahay, waa kee?____
____

5. Arrintan ma lagu soo oogay maxkamad?
☐ HAA ☐ MAYA

6. Fadlan si kooban u soo koobo cabashadaada oo kuna lifaaq dhammaan dukumiintiyada caddeymaha [Xusuusin si aad u sheegto dhammaan faahfaahinta waxa dhacay, meesha ay ka dhacday, goorta ay ka dhacday iyo cidda sameysay]
____
____
____
____

7. Maxaa tallabo oo aad dooneysaa in laguu sameeyo?
____
____
____
____

Saxiixa ____________________________________
Taariikhda____

LIFAAQA 3: Tusaalaha diiwaanka cabashooyinka

Taariikhda	Magaca iyo lambarka xidhiidka eecabashada (ama lambarka tixraaca haddii aan la aqoon)	Shaqaalaha/ hay'adda laga cabanayo	Nooca cabashada/ arrinta adeegga, tusaale ahaan, dib u dhac	Nooca sababta - aadanaha muuqaalkiisa (tusaale. saraakiil aan tayo lahayn, gaabis ah, aan kuu jawaabaynin) ama ururka (tusaale, mashaariicda, nidaamyada, xeerarka)	Xalka loo ogolaaday	Tallaabo sixid/ka hortag oo ah in la qaado	Jawaab celinta la siiyey cabadaha iyo ogolaansha ha la siiyey

LIFAAQA 4: Tusaalaha foomka warbixinta cabashooyinka

Muddo 3 bilood (taariikhda bilowga iyo dhamaadka)	Tirada cabashooyinka la helay (tirada ka timid haweenka)	Nooca ugu weyn ee cabashada	Kanaalka ugu weyn ee cabashada loo adeegsado	Tirada cabashooyinka la xaliyay	Tirada cabashooyinxalka sugayo	Celceliska muddada lagu qaatay xalinta	Talo soo jeedinta hagaajinta nidaamka

LIFAAQA 5: Tixraacyo

World Bank Environmental and Social Framework
http://documents.worldbank.org/curated/en/383011492423734099/pdf/114278-WP-REVISED-PUBLIC-Environmental-and-Social-Framework.pdf

World Bank Guidance note on ESS10: Stakeholder Engagement and Information Disclosure
http://documents1.worldbank.org/curated/en/476161530217390609/ESF-Guidance-Note-10-Stakeholder-Engagement-and-Information-Disclosure-English.pdf

World Bank Good Practice Note on Gender:
http://pubdocs.worldbank.org/en/158041571230608289/Good-Practice-Note-Gender.pdf

World Bank, Grievance Redress mechanisms, Responsible Agricultural Investment (RAI) accessed on 14th January 2019 at: http://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/publication/responsible-agricultural-investment

World Bank (n.d.) How to Notes: Feedback Matters: Designing Effective Grievance Redress Mechanisms for Bank-Financed Projects Part 1: the Theory of Grievance Redress http://documents.worldbank.org/curated/en/342911468337294460/The-theory-of-grievance-redress

World Bank (n.d.) How to Notes: Feedback Matters: Designing Effective Grievance Redress Mechanisms for Bank-Financed Projects Part 2: The Practice of Grievance Redress http://documents.worldbank.org/curated/en/658351468316439488/The-practice-of-grievance-redress